

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Právní regulace welfare hospodářských zvířat

Julie Hrádková

© 2012 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Právní regulace welfare hospodářských zvířat" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil(a) autorská práva třetích osob.

V Praze dne 25.3 2012

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu JUDr. Viktorovi Jansovi CSc., za jeho odborné konzultace a panu Liborovi Kratochvílovi za umožnění pořízení fotek jeho zvířat.

PRÁVNÍ REGULACE WELFARE HOSPODÁŘSKÝCH ZVÍŘAT

LEGAL REGULATION OF LIVESTOCK WELFARE

Souhrn:

Bakalářská práce si za svůj obecný cíl klade zhodnocení stavu welfare hospodářských zvířat v České republice pomocí výkladu práva a zkoumání malé farmy řídicí se pravidly ekologického zemědělství. Součástí práce je rovněž výzkum, nakolik je lidská společnost znalá problematiky chovu hospodářských zvířat.

Práce je rozdělená do dvou částí : do praktické a teoretické. Jako zdroj informací bylo použito české a evropské právo, odborná literatura, pozorování a dotazník sestavený pomocí odborné literatury.

Na začátku je nutné seznámení se základními pojmy pro pochopení výkladu práva, dále je popsána skutečná situace welfare v České republice spolu s doporučením, jak by jednotlivé welfare chovy měly být praktikovány.

Dále Analýza právní úpravy welfare hospodářských zvířat. Ekologické zemědělství je velmi úzce spjato s pojmem welfare zvířat, čili právní úprava pro ekologické zemědělství je rovněž analyzována spolu s hlavními rozdíly mezi ekologickým a konvenčním zemědělstvím.

Pro pozorování welfare v praxi byla vybrána malá farma řídicí se zásadami ekologického zemědělství.

Klíčové pojmy:

Welfare, zákon, chov, hospodářské zvíře, ekologické zemědělství

Summary:

The objective of my work is to analyse the welfare of livestock by law and in practice by researching a small farm. I will also research if the general public know about the problems and restrictions faced when breeding livestock by questionnaire.

The research will be both theoretical and practical and my finding will be divided this way.

I will gather my information from from czech and european laws, professional literature my observations and through questionnaires.

I will explain what would be the ideal conditions for the livestock compared to the reality in Czech republic.

Next, I will write a detailed explanation of laws applying to animal protection and also compare czech and european laws.

Ecology agriculture also deal with the protection of animals, so its laws include conditions for breeding livestock, that are often controled.

I have chosen a small farm that is interested in in ecological cultivation of grain for feeding animals for use on their farm and others.

The results of the questionnaire will be shown in graphs which will show the general publics knowledge of the conditions required for breeding and slaughtering livestock and if they specifically purchase free range products.

I will show how these practices and restrictions are applied in reality

Keywords:

Welfare, law, breeding, livestock, cultivation, ecology agriculture

OBSAH

1.ÚVOD	1
2. Cíl práce a metodika:	2
2.1 Metodika práce.....	3
2.1.1 Podkladový materiál.....	4
2.1.2. Metoda zpracování dat.....	5
3.Teoretická východiska.....	5
3.1 Základní pojmy.....	5
3.2 Vznik a vývoj pojmu welfare zvířat:	9
3.3 Rozpory s požadavky welfare a aktuální situace v chovu hospodářských zvířat v ČR.....	10
3.3.1 Welfare prasat.....	10
3.3.2 Welfare drůbeže	11
3.3.3 Welfare skotu	14
3.3.4 Welfare ovcí	15
3.3.5. Welfare koz	16
3.3.6 Welfare koní.....	17
3.3.7 Welfare králíků.....	19
3.4 Ekologické zemědělství.....	20
4. Právní rámec.....	29
4.1 Mezinárodní smlouvy a právní předpisy, které platí pro welfare hospodářských zvířat v ČR:.....	30
4.2 Ochrana zvířat proti týrání.....	33
4.2.1 Ochrana zvířat při usmrcování, použití znecitlivění	26
4.2.2 Ochrana zvířat při veřejných vystoupeních.....	35
4.2.3 Ochrana zvířat při usmrcování	28
4.2.4 Ochrana zvířat při přeprav.....	28
4.2.5 Ochrana hospodářských zvířat	29
4.2.6 Orgány ochrany zvířat.....	31
4.2.7 Správní delikty a přestupky	31
4.3 Vyhláška o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat č. 208/2004 Sb.....	31
Minimální standardy při chovu prasat se řídí dle §3 VM SOHZ	33
Minimální standardy pro ochranu chovu koní pojednává §5 VM SOHZ.	35

4.4 Veterinární ochrana	40
4.4.1 Povinnosti chovatelů:	40
4.4.2 Povinnosti chovatelů hospodářských zvířat:	40
4.4.3 Povinnosti provozovatele jatek:	42
4.4.4. Zdravotní nezávadnost živočišných produktů	42
4.5 Welfare v ekologickém zemědělství:	43
4.5.1 Nařízení Komise (ES) č. 889/2008.....	43
4.5.2 Nařízení Rady (ES) č. 834/2007.....	44
4.6 Welfare v trestním zákonu	44
4.6.1 Týrání zvířat:	44
4.6.2 Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti:	45
5. Welfare zvířat v praxi.....	46
5.1 Fungování jednotlivých welfare	47
5.1.1 Welfare koní.....	47
5.1.2 Welfare prasat.....	48
5.1.3 Welfare drůbeže.....	48
5.1.4 Welfare holubů	49
5.1.5 Welfare koz	49
5.1.6 Welfare králíků.....	49
5.1.7 Welfare nehuspodářských zvířat	50
5.1.8 Přeprava zvířat.....	50
5.1.9 Usmrcení a bezpečnost zvířat.....	50
5.1.10 Krmení zvířat.....	51
5.2 Výzkum zájmu společnosti o chov zvířat pro produkci masa.....	51
6. Závěr.....	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	63

1.ÚVOD

Bakalářská práce pojednává o welfare hospodářských zvířat, a to zejména z důvodu podpory tohoto trendu, jež se poslední dobou rozšiřuje do vědomí lidí.

Téma jsem si vybrala, protože odpovídá profilu mého studia, téma je velice aktuální a sama ve volném čase na farmě pracuji, vlastním totiž koně.

Vzhledem k vysokým nárokům společnosti, očekávání co největší produkce za co nejnižší cenu, dochází ke zhoršení podmínek chovu zvířat, chovatelé se snaží o co nejmenší investici, nejrychlejší růst zvířete a co nejrychlejší prodej. To vše způsobuje nevhodné podmínky pro chov zvířat, chov se zcela odlišuje od přirozených podmínek zvířat, což způsobuje jejich stres a trápení. Takovému chovu říkáme chov, který je v rozporu s welfare. Zlepšení této situace je plně v rukou společnosti, která svým nákupem a podporou výrobků potravin, které byly vyrobeny v chovu welfare, podporuje chov tímto šetrným a nejpřirozenějším způsobem.

Chov zvířete ve stresu má nejen dopad na citění zvířete, které tím trpí, nýbrž také na lidskou společnost, která přijímá méně kvalitní produkty zvířat, jako je například maso, či mléko. Nejčastější takovéto vady masa jsou **PSE** (pale, soft, exudative = světlé, měkké, vodnaté), jež se vyskytuje u prasat, anebo **DFD** (dark, firm, dry = tmavé, tuhé, suché), vyskytující se převážně u skotu. Naproti tomu biomaso je maso velice kvalitní pocházející od zvířat chovaných dle zásad welfare.

(viz kupř. <http://www.ochranazvirat.cz/275/53/cz/file/>)

Čím dál tím častěji se setkáváme s pojmem ekologické zemědělství, jež je velice úzce spojeno s welfarem zvířat. Obchodní domy nabízejí velké množství výrobků vyprodukovaných při ekologické výrobě, jež se řídí přísnými pravidly stanovenými zákony. V ekologickém zemědělství je se všemi zvířaty nakládáno s ohledem na jejich přirozené chování, zvířata jsou krmena kvalitními, danou farmou vypěstovanými krmivy. Výsledek takového chovu jsou spokojená, klidná zvířata, která produkují kvalitní suroviny.

Welfare zvířat je označován jako stav, kdy je zvíře chováno dle jeho přirozených podmínek- s možností volného pohybu, neustálého přístupu ke krmivu, vodě, a hlavně se pod pojmem welfare rovněž skrývá laskavé zacházení se zvířaty.

Zvířata jsou našimi pomocníky již od pradávna, svědčí o tom četné archeologické nálezy a staré kulturní zvyky. Snaha o ochranu zvířat má kořeny již v pradávné době, se stoupajícími nároky lidstva a postupnou industrializací však ochrana zvířat ustoupila do pozadí, za snahu o co nejefektivnější chov s nejrychlejší produkcí.

S moderní dobou však rovněž přichází nová vlna zájmu o kvalitní chov zvířat, která se odráží na kvalitě získaných surovin, čili zdraví lidí, a přináší s sebou osvobození od strastiplných podmínek v chovu nejen hospodářských zvířat

2. Cíl práce a metodika:

Když na sklonku roku 1989 došlo v České republice ke změně politického režimu, začala se tržní ekonomika vyvíjet rychleji než v jiných evropských státech, v nichž se tržní hospodářství vyvíjelo již od konce druhé světové války. To s sebou logicky přinášelo, že do popředí se dostaly ekonomické aspekty, jako výše nákladů a výše ceny, před kvalitou prodávaných komodit.

Uvedené platilo bez výjimky i v oblasti zemědělské výroby. Poptávka spotřebitelů po levných potravinách a jen okrajový zájem o jejich kvalitu vytvářela v oblasti živočišné výroby tlak na zemědělce, aby náklady spojené s chovem hospodářských zvířat byly co nejnižší.

Vytvářely se tak programy, aby hospodářská zvířata vyrostla co nejrychleji, aby byla chována v omezených prostranstvích a aby dosahovala co největší hmotnosti, aby jejich maso bylo libové. K podmínkám, za kterých byla zvířata chována, se nepřihlíželo.

Teprve v posledních letech lze po vzoru zahraničního vývoje zaznamenat zvýšený zájem o tyto podmínky. Sleduje se, zda chov hospodářských zvířat je důstojný, zda zvířata nejsou fyzicky ani psychicky týrána, zda mají dostatek pohybu. Hovoříme o welfare hospodářských zvířat. Tato práce si tak za svůj obecný cíl klade zhodnocení stavu welfare hospodářských zvířat v České republice.

V rámci takto vymezeného obecného cíle je možné definovat dílčí okruhy, kterými se tato práce zabývá:

Vymezení pojmových znaků welfare hospodářských zvířat. Historický vývoj.

Analýza právní úpravy welfare hospodářských zvířat. Srovnání české právní úpravy s právní úpravou evropskou. Vyhodnocení, zda je česká právní úprava welfare hospodářských zvířat dostatečnou zárukou jejího dodržování.

Dodržování welfare zásad v České republice. Studium a komparace welfare zásad u jednotlivých typů hospodářských zvířat.

Výzkum a zhodnocení znalostí společnosti a chovu hospodářských zvířat. Současná očekávání společnosti od produktů živočišné výroby.

2.1 Metodika práce

2.1.1 Podkladový materiál

Pro účely zpracování své práce jsem použila především dostupnou literaturu. Bylo čerpáno jak z odborných publikací, tak i odborných článků,

povětšinou zveřejněných na internetu. Seznam použité literatury je součástí této práce.

Pro naplnění sledovaných cílů této práce bylo nezbytné detailně prostudovat právní předpisy České republiky, jakož i Evropské unie. Vycházela jsem přitom nejen z vlastního znění právních předpisů, ale i z odborných komentářů k těmto předpisům. Stejně jako u literatury obsahuje tato práce i přehled právních předpisů, jež se týkají předmětu této práce.

Konečně byla data, jež byla nezbytná pro vypracování této práce, získána z rozhovorů, jež jsem vedla jak s odborníky, tak i s laiky prostřednictvím anonymní ankety, jež byla předána 60 respondentům.

2.1.2. Metoda zpracování dat

Data získaná z podkladových materiálů uvedených ve článku 2.2.1 byla pro účely této práce zpracována za použití následujících metod:

- **Metoda kompilační**

Sběr a třídění dat pomocí studia odborné literatury z oblasti chovu zvířat, agrární ekonomie a zemědělství.

- **Metoda komparační**

Srovnávací metoda byla použita v teoretické části při srovnání konvenčního a ekologického zemědělství, české a evropské právní úpravy a typů chovu zvířat.

V části praktické se dále srovnávají jednotlivé typy chovů zvířat.

- **Metoda výkladová, a to doslovná neboli gramatická**

Při zpracování práva.

- **Metoda neřízeného i řízeného rozhovoru a konfrontace**

Pro získání výsledku ankety o podvědomí lidí o welfare zvířat.

- **Statistické metody**

Pro zpracování výsledků ankety bylo využito statistické metody aritmetického průměru,

3. Teoretická východiska

3.1 Základní pojmy

Pro celkové porozumění následujícího textu je třeba přehledně utřídit a vysvětlit základní pojmy.

„Pod pojmem **hospodářské zvíře** rozumíme zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže či jiné“ (§3 zákon na ochranu zvířat proti týrání 409/2008 Sb.)

„Pod pojmem **chovatel** rozumíme lidského jedince, který se zvířetem manipuluje, chová jej, či zvíře se mu jen dostane do rukou, nezáleží na jak dlouhou dobu“ (§3 zákon na ochranu zvířat proti týrání 409/2008 Sb.)

Za **týrání** se dle §4 považuje veškerá činnost, která zvířeti způsobuje utrpení, bolest či stres, či je nad síly daného jedince. Taktéž cvičení zvířete k agresi vůči člověku či jinému zvířeti spadá pod pojem týrání (s výjimkou cvičení loveckého dravce), (§4zákon na ochranu zvířat proti týrání 409/2008 Sb.)

Pojem **welfare** má mnoho definic, jedná se o filozofii, propagující svobodný život zvířete, co nejvíce podobný jeho přirozeným podmínkám.

Zvířata jsou našimi průvodci již od nepaměti, slouží jako naši pomocníci v podmínkách, kde ani moderní stroje nemají šanci, rovněž je lidé chovají pro potravinové účely, využívají jejich produkty po celém světě.

Některé země zvířata velice uctívají, tak jako například v Indii, kde velký myslitel 20. století pravil:

„Velikost národa a jeho morální úroveň je možno posoudit podle toho, jak zachází se zvířaty.“(viz kupř. *Jebavý a kol., Etika chovu zvířat str. 11*)

Jak již bylo zmíněno, existuje celá řada definic pojmu welfare:

Za pohodu zvířat (welfare) je v literatuře považován vyvážený stav, kdy zvíře je bezproblémově schopno vyrovnat se svými vlastními silami s působením prostředí. Welfare je stavem naplnění materiálních a nemateriálních podmínek, které jsou předpokladem zdraví organismu, kdy je zvíře chováno v souladu s jeho životním prostředím.

Pojem welfare může být rovněž překládán jako životní pohoda zvířete v případě jednotlivce, případně jako kvalita života zvířat i v případě obecnějším.

Pohoda zvířete je vyvážený stav, kdy je zvíře schopno se vlastními silami vyrovnat s tlaky životního prostředí. Všestrannost je dobrým předpokladem pro zvládnutí této různorodé multidisciplinární činnosti.(viz kupř. *Jebavý a kol. Etika chovu zvířat*)

Zásady welfare platí pro veškerá zvířata chovaná člověkem. Mezi nejdůležitější faktory životní pohody zvířat patří vztah člověka ke zvířatům. Vlídne chování zahrnující kontakt zejména rukou (tzv. „**handling**“), hlazení, drbání v oblasti hlavy, krku, mluvení „se zvířaty“, klidné pobývání člověka se zvířaty působí jako faktor, který snižuje strach a obavy zvířete. Naopak důsledkem nevlídneho chování člověka (bez kontaktů, případně bití, křik) způsobuje strach z člověka a zhoršenou užitkovost či jiné využívání zvířat. (viz kupř. *Chov zvířat I. Ivan Majzlik*)

Důvody zajištění kvality života zvířat jsou například uvědomění, že zvířata mají schopnost strádat, a že strádání je stav nežádoucí.

Člověk by si rovněž měl uvědomit, že zvířata jsou bytosti, které se nemohou sami bránit, tudíž každý člověk nese morální zodpovědnost za vlastní činy a chování vůči zvířatům.

Takovéto zájmy člověka lze pozorovat ve společnosti, která splňuje určité podmínky, mezi něž můžeme kupříkladu řadit dostatek potravy pro všechny lidi, společnost, kde nikdo netrpí hladem. Rovněž to musí být společnost demokratická, kde jsou lidská práva a důstojnost předmětem respektu.

Vztahy lidí a zvířat můžeme dělit na:

- využívání zvířat - legální a korektní chov zvířat za jistým účelem
- vykořisťování zvířat - nelegální, nešetrné používání zvířat, následkem je týrání a strádání zvířat
- řízení populace zvířat - legální zásah, upravuje konkrétní rozsah populace zvířat
- kvalita života zvířat (welfare) - podmínky chovu zajišťující harmonii mezi zvířetem a prostředím
- práva zvířat - filosofický názor, v němž zvířata mají práva, zastánci jsou proti využívání zvířat

(viz kupř. Jebavý a kol., Etika chovu zvířat)

Společnost RSCPA (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals)

byla založena roku 1824, s cílem ochránit zvířata, zajistit jim bezpečný život a charitativní podporou bojovat proti špatným podmínkám zvířat. Sídlo RSCPA je v Anglii, ve Walesu. Snaha společnosti je zachraňovat divoká a domestikovaná zvířata, vracet je pak do přírody, aby mohla začít žít kvalitní život, společnost rovněž propaguje práva zvířat. Každý člověk se může aktivně zúčastnit a pomoci společnosti například tím, že převezme do svého domova psa či kočku, či jiné domácí zvíře, které společnost odchytila z ulice a poskytla zvířeti veterinární pomoc. Další pomoc společnost přijímá v podobě peněžních prostředků, které investuje do ošetření týraných zvířat.

Cílem společnosti je péče o úplně všechny tvory na světě včetně hospodářských, divokých i exotických zvířat. Bojuje proti nepohodě zvířat prostřednictvím pěti základních „svobod“.

Pět svobod znamená:

- svoboda od hladu a žízně
- svoboda od nepohodlí
- svoboda od bolesti, zranění a onemocnění
- svoboda od stresu a strachu
- svoboda projevit přirozené chování

Pod pojmem **svoboda od hladu a žízně** rozumíme nepřetržité poskytování čisté čerstvé vody a kvalitního krmiva sloužící k zachování plné síly jedince.

Chovatel je nucen zvířeti poskytnout vhodnou stáj, přístřešek, úkryt, taktéž místo k odpočinku, čímž zvíře **osvobozuje od nepohodlí**.

V případě zranění či nemoci zvířete je ošetřovatel povinen zvířeti zajistit včasnou veterinární pomoc, taktéž je nutno zranění předcházet vhodnými podmínkami, v nichž zvíře nepocítuje bolest, **a tak osvobozuje zvíře od bolesti**.

Každý jedinec na podněty reaguje zcela svým stylem, který by každý majitel měl znát a přizpůsobit tomu chovné zařízení za účelem zachování **přirozeného chování a omezení stresu**, které každé zvíře bez svých přirozených podmínek pocítuje.

(<http://www.aspca.org/about-us.aspx>)

3.2 Vznik a vývoj pojmu welfare zvířat:

Zvířata provázejí lidskou společnost již mnoho let, zpočátku bylo zvíře chápáno jako kořist, postupně lidé zvířata začali využívat jako ochranu před jinými zvířaty, rovněž k vojenským, dopravním a loveckým potřebám (po proběhnutí domestikace cca před více než 10 000 lety).

První zákony ochraňující zvířata obsahoval Chammurapiho zákoník, vydaný panovníkem Babylonu v letech 1792 - 1750 př. Kr., zákoník taktéž pojednával o zemědělské a řemeslné činnosti. Zvířata jsou zde chápána jako věc, která je majetkem.

V období starověkého Řecka a římské říše, bylo zvíře v hodnotovém žebříčku na velmi vysoké úrovni, začíná se vyvíjet veterinární lékařství, zachovaly se zmínky o chovu zvířat.

Je zaznamenán objev podkovy, používání psů ve válkách a při lovu, zvířata hrají hlavní roli v mytologii, náboženství a ve starých legendách. (*viz kupř. Jebavý a kol.: Etika chovu zvířat str. 5-9*)

Křesťanství rovněž už od počátku ochraňuje práva zvířat. Ten, kdo se chová špatně ke zvířatům, je vůči nim bezohledný a ubližuje jim, bude Bohem potrestán, jelikož zvířata jsou Božím dílem. Úloha člověka je o zvířata pečovat a chránit je. Některé druhy náboženství rozdělují zvířata na čistá a nečistá, povoluje konzumaci jen některých zvířat.

Pro náboženské účely byla domestikována například drůbež, předjitřní kokrhání kohoutů znamenalo příchod dne, světla a slunce, tudíž se kohouti stali posvátnými zvířaty bohů slunce, světla a života. (*viz kupř. Tuláček, chov hrabavé drůbeže*)

Po pádu římského impéria chybí zmínky o chovu zvířat, jelikož upadla celkově vzdělanost, až na výjimky (např. Tomáš Akvinský), k dalšímu rozvoji došlo až s nástupem renesance.

Nutno podotknout, že pravidla chování ke zvířatům byla v minulosti chápána spíše jako doporučení, ne příkaz, čímž se liší od dnešních pravidel, která jsou formou stanoveného zákona.

Práva zvířat se počala řešit až v 19. století, a to nejprve ve Velké Británii, kde byl přijat první zákon na ochranu zvířat v roce 1876.

V naší zemi byl první zákon přijat za protektorátu, avšak po roce 1948 nebyla práva zvířat nikterak regulována.

Zákon na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb. byl přijat roku 1992, což je dost pozdní návrat. ČR přijala všechny předpisy Rady Evropy a EU v této oblasti.(viz. 4.1.)

(viz kupř. Jebavý a kol.: Etika chovu zvířat str. 5-9)

3.3 Rozpory s požadavky welfare a aktuální situace v chovu hospodářských zvířat v ČR

V hospodářském chovu zvířat na každý druh zvířete spadají určité nároky a požadavky, dle velikosti a přirozeného chování zvířete.

3.3.1 Welfare prasat

Světová produkce vepřového masa se za posledních dvacet let zdvojnásobila, na celkové produkci masa se podílí cca ze 40 %. Vepřové maso je nejvíce konzumované maso v ČR na obyvatele, tvoří více než 50 % veškeré roční spotřeby masa v ČR. Prasata splňují dokonale podmínky krátkého generačního intervalu a četností, vyznačují se multiparitou. Počet ks v ČR činí 1,9 mil. ks.

Kvalita výsledného masa je rovněž ovlivněna kvalitou chovu, jako jednou ze složek působení.

Mezi nejzávažnější vady masa patří: BSE (bledé, měkké, vodnaté), DFD (tmavé, suché, tuhé), RSE (červené, měkké, vodnaté), PFN (bledé, tuhé, nevodnaté), Cold shortening (zkrácení svalových vláken chladem), a Hampshire efekt, jako zvláštní podoba PSE. U prasat se nejvíce vyskytuje vada PSE. (viz kupř. *Stupka a kol, Chov zvířat*)

V chovech prasat se vyskytuje hned několik závažných problémů, například klece, které mají bránit boji mezi prasnicemi, mají být snadno obsluhovatelné, otázka však je, zdali prasnice spíše více netrýzní. Život v kleci má za následek vážné poruchy welfare, což způsobuje vady u prasnic, například stereotypní pohyby, které prasnice opakuje z důvodu stresu. Klece jsou natolik úzké, že se s v nich prasnice nemohou otočit, tráví tak celé 4 měsíce své březosti. Nápravou této situace je zajistit prasnicím dostatečně velké klece s kvalitní, suchou, čistou podestýlkou či nekluzkou podlahou, umístěné tak, aby prasnice na sebe viděly, neboť oddělení od stáda zvířeti způsobuje velký stres.

(<http://www.ochranazvirat.cz/275/53/cz/file/>)

3.3.2 Welfare drůbeže

Chov drůbeže je v České republice velmi významný, Češi se spotřebou cca 320 vajec na rok na obyvatele patří mezi světovou špičku. Spotřeba drůbežího masa na obyvatele je až cca 22 kg za rok.

Mezi nejčastěji chovanou drůbež řadíme slepice, krůty, perličky, japonské křepelky, bažanty, kachny pekingské, kachny pižmové, husy, pštrosy a masné holuby. Mezi základní projevy drůbeže patří kvokání, pelichání a zimní přestávka.

Chov drůbeže je nejvíce v rozporu s welfare. V oblasti chovu drůbeže se tolerují takové podmínky, které by nemohly být schváleny v žádném jiném oboru chovu hospodářských zvířat. Zlepšení welfare drůbeže je jedním z nejnaléhavějších úkolů stojících před společností RSPCA.

Drátěné klece, v kterých nosnice žijí, nazýváme “bateriové“. Za celý svůj život nosnice v této kleci nemohou jednat protáhnout křídla, taktéž vyčistit si peří, či dokonce protřepat si křídla, což je pro nosnice zcela přirozené a běžné chování, které můžeme velice často pozorovat u volně chovaných nosnic. Život takovéto nosnice trvá přibližně rok, za celou tuto dobu je nosnice ve stoje, bez podestýlky na zcela nepřirozené nakloněné drátěné podložce. Hrabání, klovaní je pro slepici zcela nutné chování, vrozený pud, v kleci však končí zraněním, drápy mají přelámané a přerostlé. Jeden z největších problémů připadá na kladení vajec, v kleci není totiž žádná kladina či místo na odpočinek pro nosnici. Podle současných evropských zákonů smí být až pět slepic, každá s rozpětím křídel okolo 80 cm, natěsnáno do klece měřící pouhých 50x50 cm. To znamená, že na každého ptáka připadá životní prostor velikosti jedné strany telefonního seznamu. Můžeme to přirovnat k životu tří lidí v jedné telefonní budce po celý jejich život. Avitaminóza a žádný pohyb vede k zdravotním komplikacím u nosnic, a tudíž většina z nich trpí zlomeninami. Těsný stájový prostor spolu s vysokou teplotou, ostrým světlem, nepravidelným krmením či nekvalitním krmením způsobuje ozobávání peří a kanibalismus. Při pelichání se objeví mladé rostoucí peří v podobě pisků, po zobnutí do něj se objeví krev a kuřice poznají, že jde o chybějící bílkovinu, čímž se zlovyk rychle rozšiřuje.

Řešením se jeví dostatek kvalitního krmení, oddělení postižených zvířat, ošetření a při velmi krizové situaci nastává čas kauterizace zobáků pomocí elektrické pájky.

(viz kupř. F. Tuláček, Chov hrabavé drůbeže)

Drůbež se vyznačuje intenzivním metabolismem, kterému odpovídá vysoká intenzita růstu, vysoká reprodukční schopnost, vysoká adaptabilita (prostředí, chov), raná pohlavní dospělost - což drůbež řadí mezi často chované jedince.

Nosnost drůbeže je závislá na prostředí, drůbež je v tomto ohledu citlivá na změny.

Jedná se především o změny v krmení, přemísťování, klimatických podmínkách a managementu chovu (nesprávné ošetřování)

Stres celkově působí velmi negativně na životní cyklus drůbeže. Špatný management chovu drůbeže vede k nenakažlivým nemocím jako je hypovitaminóza, ozobávání peří a kanibalismus, otravy a aspergilóza (onemocnění dýchacích cest způsobené plísněmi) a k nakažlivým nemocem jako jsou kokcidióza, histomoniáza, škrkavky, tasemnice a roupy, blechy, vši, vápenka, čmelíci - prevencí je nejen čistý a správný chov, ale rovněž někdy i očkování.

Při nedobře větraném ustájení a vlhku může dojít k namrznutí lalůčku a okraji hřebínku, později může dojít k odumírání tkáně. Prevencí se jeví dobré větrání kurníku a občasné mazání hřebínku a lalůčku vazelínou.

(viz kupř. Esther Verhoef, Slepice)

„Welfare v chovech nosnic:

- a) vhodná výživa a způsob krmení - zamezení zranění z nedostatku živin
- b) volnost pohybu- větší prostor pro každou nosnici, možnost protáhnout si pohodlně křídla
- c) možnost přirozeného chování - klování, hrabání
- d) ochrana před nepříznivými klimatickými podmínkami
- e) ochrana před zraněním, stresem, onemocněním a poruchami chování”

(viz kupř. Ledvinka Doc. Ing. Zdeněk CSc. Ing. Lukáš Zita Ph.D. Prof. Ing. Eva Tůmová CSc. Vybrané kapitoly z chovu drůbeže)

V případě izolace jedince od ostatních zvířat dochází k přirozenému projevu stresu a tak je tomu u všech druhů zvířat na Zemi. Podle výzkumu se zvířata začnou chovat velmi podivně, chovají se agresivně a poškozují sama sebe. Kohouti bijí do vlastního ocasu, bijí zobákem do prázdného místa, točí se dokola. Stává se, že u stresovaných zvířat začne probíhat tzv. „pohyb na prázdno“, například dle pokusů špaček, který naprázdno v místnosti lapal mouchy, vracel se na svou strážní věž, kde prováděl pohyby znamenající zabíjení kořisti, polykal ji a pak se propadal do klidu. Nikde však žádná moucha nebyla. Můžete si tedy položit otázku, zdali takovéto zvíře trpí halucinacemi?

(viz kupř. Lorenz, Základy etologie, 1993)

3.3.3 Welfare skotu

Chov skotu představuje přínos pro společnost jednak po stránce produkční, tak i po stránce mimoprodukční. Chov skotu je odvětví, které je nejvíce náročné jak na lidskou práci, tak investičně.

Mezi produkční funkce řadíme zajištění mléka a masa pro lidskou potřebu, mimoprodukční funkce zahrnují zajištění práce nejen na venkově, tvorbu a ochranu krajiny, ale i zajištění kvalitních potravin.

Skot je velice adaptabilní, z tohoto důvodu je rozšířen po celém světě, bohužel v ČR došlo mezi lety 1989-1999 o 50% snížení stavu skotu a to i přesto, že kvalita našeho mléka je více než vysoká, srovnatelná s EU.

Když se zaměříme na chov skotu, zjistíme, že skot je na tom vcelku lépe, nežli ostatní hospodářská zvířata, však veliký nápor je kladen na dojnice.

Dojnice je nucena uživit své tele a ještě produkovat veliké množství mléka pro lidskou spotřebu. Dopomáhané šlechtění vede k lepším výsledkům, avšak dojnice jsou více náchylné ke stresu. Kvůli nadměrné nadprodukcii mlék trpí dojnice mastitidou (zánět vemene) či kulháním. Zatímco průměrný věk dojnic je 20 let, jsou v chovech dojnice vyřazeny již po 4 laktacích.

Doporučená péče o skot zahrnuje pravidelnou kontrolu zdravotního stavu, kontrolu příjmu potravy a kontrola přežvykování, kontrola kvality krmiva, sledování délky pohybu a intenzitu pohybů bachoru, sledování a posuzování konzistence a skladby výkalů, kontrola acidobazické rovnováhy, oddělený chov prvotetek a starších krav, sledování denních nádojů a procentuální podíl tuku a bílkovin v mléce a sledování tělesné kondice. Optimální denní režim dojnice je rozdělen do 14 hodin odpočinku, 5 hodin příjmu krmiva, 2 hodin stání a chůze a 1 hodina manipulace se zvířaty. Dojení včetně přesunů by mělo trvat do 2 hodin, pobyt v dojárně včetně čekání maximálně 60 minut.

(viz kupř. Stupka a kol., chov zvířat, 2010)

Pro zvířata je přirozené žít ve stádě, ve skupině, neboť společné soužití zvyšuje bezpečí jedince i celé skupiny, usnadňuje získávání potravy, jedinec má více času na pasení, zvyšuje se aktivita i metabolismus, rychlost pohlavního dospívání, skupinový život také dokonce prodlužuje život jedinců. Skupina zvířat se rozděluje do dvou základních principů: družnosti a pospolitosti jedinců (sociální atrakce) a na schopnosti napodobovat činnosti ostatních jedinců ve skupině a tak zvyšovat jejich výkon (sociální stimulace a imitace)

(viz kupř. Losos B., *Ekologie živočichů*)

Při špatném managementu chovu skotu se vyskytují závažná onemocnění, přenosná i na člověka, jako například BSE, což je smrtelně neurologické onemocnění skotu. Pravděpodobnost výskytu je způsobena tím, že byly do krmiva přidávány zbytky těl ovcí a skotu. V rámci tohoto problému byly poraženy až 2 miliony kusů skotu.

Nápravou této situace je šetrný chov skotu, při němž mají zvířata dostatek prostoru, suchou podestýlku, krmení dvakrát denně a je přísně zakázáno zvířata stresovat bitím.

(<http://www.ochranazvirat.cz/275/53/cz/file/>)

3.3.4 Welfare ovcí

Ovce je zvíře nenáročné na chov, lze je chovat téměř ve všech klimatických podmínkách, proto patří k nejstarším druhům zvířat chovaných ve světě. Mezi produkty z ovcí patří maso, mléko, vlna a kůže. Počet kusů zvířat k roku 2010 je 196 913. (viz kupř. Stupka a kol, *Chov zvířat*)

Chov ovcí zůstává tradiční, avšak nyní se dostává do roviny, kdy ovčák má na starosti tolik ovcí, že není možné zajistit dostatečnou a kvalitní kontrolu stáda, která patří mezi základní faktory kvalitního chovu ovcí.

Také dotace na ovce se značně snížily oproti minulým letům, čímž se komplikuje celá situace v chovu.

Dalším významným problémem je svědivka - nemoc, která byla zjištěna teprve před pár lety, avšak mění mozkovou tkáň, způsobuje hubnutí a ztrátu

srsti. Je možné, že tato nemoc má genetický základ, což představuje veliké riziko v chovu ovcí do budoucna.

Zamezení nemoci je možno pouze kvalitním chovem, v kterém jsou přísná hygienická a chovatelská pravidla, rovněž se doporučuje počet ovcí omezit.

(viz kupř. <http://www.ochranazvirat.cz/275/53/cz/file/>)

Ovce se doporučuje chovat venku od dubna do zimy, výjimečná plemena celoročně, pletivo by mělo výt vysoké 130 cm. Berani jsou velmi choulostiví, je třeba častá kontrola a přístřešek.

Ne všechna plemena snesou krmení šrotem. Poslední dva měsíce březosti a první dva měsíce po obahnění je důležité podávat bahnicím minerální směsi (hlavně když se nepasou!)

Pro březí ovce je důležitý pohyb, během porodu má být více jak 5 stupňů, jinak je ovce a mládě ohroženo. Pro další pobyt mláďat je nutno zajistit vitamíny a teplotu alespoň deset stupňů.

Ovce se odčervují, nesmí se jim podávat plesnivé seno ani sláma.

(viz kupř. časopis *Fauna* 2010)

3.3.5. Welfare koz

Chov koz je ve světě velmi významný, zejména v Číně (viz tabulka), v ČR je bohužel na ústupu, v roce 1998 je počet kusů zvířat 34 861, v roce 2009 již jen 16 674.

Vazby chovu zvířat i na mimoprodukční funkci způsobují návrat k přírodnímu a holistickému přístupu v chovu koz. Základem je idea, že na zdravotní stav zvířat nemá vliv pouze použití léků, operace a užívání medikace, nýbrž výživa a kvalita prostředí.

Koza je velmi citlivé zvíře, hodně vnímá přístup člověka a při nehezkém zacházení velmi trpí.

Mezi nejčastější problémy v chovu koz bývá nedostatečná hygiena, špatný management pastevního ustájení, nekvalitní potrava či náhlá změna krmné dávky, špatná péče o chovaná zvířata, nezajištění včasné léčby koz a neoddělní nemocných jedinců a opomenutí pravidelné aplikace přípravků proti parazitům.

Mezi důležité parametry v správném managementu chovu koz patří: pravidelné odstraňování hluboké podestýlky, uplatnění dezinfekce, vypracování programu výživy chovaných zvířat a bilanci krmiv, udržování pravidelné veterinární kontroly, omezení stresových faktorů, izolování a léčení nemocných jedinců a mnoho dalších parametrů.

Mezi nejčastější nemoci koz z důsledku špatného managementu chovu patří napadení klíšťaty, svrab, kokcidióza, toxoplazmóza, plicní červivost, tasemničnatost, záněty mléčné žlázy, paratuberkulóza, dermatitidy, ketóza a otravy.

3.3.6 Welfare koní

Vzhledem k změně charakteru funkce koní v zemědělství, při němž dochází k ústupu koně jako pracovního zemědělského zvířete a přecházejícího spíše do role hobby, zájmového zvířete, rozkvétá welfare chov koní. Problémem zůstávají radikální názory soukromých chovatelů (kovat či nekovat, boxové ustájení či pastva...)

Koně se chovají buď v boxovém ustájení s možností pastvy, anebo celoročně na pastvě s možností úkrytu v přístřešku anebo pod stromy. Koním se doporučuje zajistit neustálý přísun sena, dokrmení šrotem či vitamínovými preparáty. Přístup koní k čisté vodě v dostatečném množství a možnost olizování soli je nutný. Úprava kopyt by měla proběhnout každých cca 7 týdnů zkušeným kovářem s dostatečným vzděláním.

Ohrada by měla být z kvalitního materiálu, dostatečně vysoká a kvalitní, aby zvířata nemohla uniknout či se poranit. Vhodné se taktéž jeví elektrické pásky. Dřevěné sloupy by měly být vysoké 1,80 až 2 m, zapuštěné

do země 60 cm ve vzdálenosti 4 m. Koně by měli mít možnost neustálého pohybu v dostatečně velké pastvině, je nutno koně chovat ve stádě, protože kůň je od přírody velmi společenské zvíře, které nesnese odloučení od stáda. Box by se měl použít jen v případě nemoci zvířete či při velké nepřízni počasí, ovšem způsobuje-li pobyt zvířeti stres, snaží se utéci, je lepší zajistit zvířeti jinou metodu léčby (pomalejší léčby s koňmi na pastvině), či koním zařídit přístřešek s volným pohybem dovnitř a ven, aby zvíře samo určilo, co je pro něj nepřízeň počasí.

Koně je velmi důležité pravidelně odčervovat, doporučuje se třikrát do roka, neboť pobyt na pastvě zvyšuje možnost začervení a trvalé zdravotní následky.

Tabulka č. 1

Minimální rozměry stání pro koně		
Hůlková výška koně v m	(dél, šíř, výš. Přepážky)	Krmné místo (dél., šíř, v m)
<0,85	1,5/1,00/0,80	1,40/0,50
0,86-1,07	1,80/1,15/0,95	1,75/0,50
1,08-1,30	2,15/1,40/1,15	2,10/0,55
1,31-1,4	2,35/1,50/1,25	2,30/0,60
1,41-1,48	2,45/1,60/1,30	2,40/0,65
1,49-1,60	2,65/1,75/1,40	2,60/0,75
1,61-1,70	2,85/1,85/1,50	2,75/0,75
>1,71	3,00/2,00/1,60	2,90/0,80

(časopis Jezdectví 08/2011)

Tabulka č. 2

Hůlková výška koně v m	ind ust. V m2/nejkratší str v m	box pro hříbata a klisnu s hřібětem plocha v m2 a nejkr. Str. v m
<0,85	3,00/1,50	3,50/1,60
0,86-1,07	4,00/1,60	4,50/1,90
1,08-1,30	5,00/1,90	6,50/2,30

1,31-1,40	6,00/2,10	7,50/2,50
1,41-1,48	7,00/2,20	8,50/2,60
1,49-1,60	8,00/2,35	10,00/2,80
1,61-1,70	9,00/2,50	11,00/3,00
>1,71	10,00/2,70	13,00/3,20

(časopis Jezdectví 08/2011)

Doporučený welfare chov koní:

Dostatek prostoru, světla, pohybu, větrání, podestýlky, odpočinku, výživy a řádná péče

(viz kupř. Dušek a kol, Chov koní)

3.3.7 Welfare králíků

Králíčí maso je dietní, lehce stravitelné, má nízký obsah cholesterolu, proto zůstává chov králíků oblíbený, dá se říci i zájmovou činností. V ČR se v roce 2002 chovalo 12 milionů králíků. Kromě masa se z králíků získává kvalitní kůže a hnůj.

Manipulace s králíkem by měla být šetrná, do odstavu by neměl být vůbec brán do ruky.

Králík se nezvedá nikdy za uši, ale za kůži na zátylku spolu s podepřením břicha, když králík piští, je třeba ho položit na nekluzký povrch, aby nebyl stresován. Bezpečná doprava je možná pouze v transportní bedně, dostatečně větrané. Králíci jsou zvířata společenská, doporučuje se chovat je alespoň po dvou kusech, dobrým společníkem se jeví i morče. Někdy postačí i vizuální kontakt mezi králíky.

Podávání sena králíkům je prospěšné, redukuje stereotypické chování. Zásobníky krmiva by měly být řešené tak, aby zvíře využilo aktivitu pro získání potravy, jak je to přirozené ve volné přírodě.

Mezi časté nemoci králíků patří kanibalismus (požírání mládat) způsobený nervozitou samic z hluku, nedostatkem ve výživě a rušivými elementy při porodu. Samicím je nutno zajistit klid a správnou kvalitní stravu. Otlaky pánevních končetin trpí králíci při nevhodném ustájení na nerovných rostech či vlhké podestýlce. Mezi další onemocnění se řadí poruchy růstu zubů,

kokcidióza, mor králíků a pasteurelóza králíků. Je třeba dávat si pozor na nadmutí, akutní přeplnění žaludku z důvodu podání nežádoucí stravy.

(viz kupř. Zadina a kol., Chov králíků)

3.4 Ekologické zemědělství

S pojmem welfare velmi úzce souvisí pojem ekologické zemědělství.

Pod pojmem ekologické zemědělství se rozumí šetrné obhospodařování půdy bez použití minerálních hnojiv, rovněž je zakázáno používat pesticidy či herbicidy, hnojení probíhá pomocí organických hnojiv. Ekologická farma vlastní pouze takový počet zvířat, který je schopna uživit a obstarat jim volný pohyb mimo stáj taktéž v zimním období.

V chovu zvířat je kladen veliký důraz na přirozenost a welfare zvířat.

Tento způsob zemědělství je upraven zákonem č. 242/2000 Sb.

Cíle zemědělství:

- žádné znečištění životního prostředí
- minimalizace používání neobnovitelných zdrojů energie
- co nejpřirozenější, nejšetrnější chov zvířat
- udržení osídlení venkova a tradiční ráz kulturní a zemědělské krajiny
- sociální a ekonomický rozvoj zemědělcům a jejich rodinám
- udržet a zlepšit dlouhodobou úrodnost půdy a její ekologickou funkci (zvyšovat obsah organické hmoty a humusu v půdě, zlepšovat její fyzikální vlastnosti a umožnit bohatý rozvoj společenstva půdních organismů)
- snaha vytvoření uzavřeného systému (využívání místních zdrojů)

Opakem ekologického zemědělství je **konvenční zemědělství**.

Konvenční zemědělství dbá na rychlost. Rychlost se rovná více produktů, nižší cena, tím pádem více kupujících, kteří nehledí na způsob výroby produktů, ani na znečištění přírody. Dá se říci, že příroda tímto způsobem dost trpí, a nikdo nemůže říct, jak dlouho takto vlastně vydrží. Půda je velice opotřebená, neboť je používán jednostranný osevní postup, což vede k používání pesticidů a podobně, to je nejen škodlivé našemu zdraví, ale snižuje chutnost potravin. Naproti tomu ekologické zemědělství dbá hodně na kvalitu půdy a to se odráží na vysoké kvalitě výrobků- bohužel také způsobuje vyšší cenu, což je fakt, který odradí plno spotřebitelů.

Je však třeba si uvědomit, že koupí těchto produktů podporujeme nejen své zdraví, ale dbáme na prostředí, ve kterém žijeme, a na prostředí, kde lidstvo také nějakou dobu bude žít.

Konvenční zemědělství

1. Upřednostňování kvantity.
2. Ekonomická rentabilita se klade

před požadavek biologické a

ekologické rovnováhy.

3. Silně specializovaný provoz.
4. Jednostranný osevní postup

(malý počet druhů pěstovaných plodin)

5. Používání anorganických, lehce rozpustných hnojiv.

Ekologické zemědělství

1. Upřednostňování kvality.

2. Ekologická a biologická rovnováha

se klade před ekonomickými požadavky.

3. Mnohostranný provoz.

4. Pestrý osevní postup.

5. Používání převážně organických

statkových hnojiv.

(viz kupř. Urban, J., Šarapatka, B. a kol.: Ekologické zemědělství - Základy ekologického zemědělství, agroenvironmentální aspekty a pěstování rostlin)

4. Právní rámec

Právních předpisů týkajících se této oblasti je veliké množství, proto jsou dále uváděny pouze ty nejdůležitější.

4.1 Mezinárodní smlouvy a právní předpisy, které platí pro welfare hospodářských zvířat v ČR:

- Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely č. 21/2000 Sb. M. s. (pro ČR platné od 1999)
- Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě č. 20/2000 sb. M. s.
- Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu č. 19/2000
- Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat
- Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely
- Zákon na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb v platném znění dále v textu jako ZOZT
- Vyhláška MZe ČR o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat – č. 208/2004 Sb., provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání
- Vyhláška MZe ČR o technických požadavcích na stavby v zemědělství – Sb č. 268/2009 Sb., provádí stavební zákon
- Vyhláška MZe ČR o ochraně zvířat při přepravě – č. 193/2004 Sb., provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání
- Zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství s následujícími vyhláškami č. 53/2001 Sb. A č. 263/2003 Sb

- Nařízení Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, pokud jde o ekologickou produkci, označování a kontrolu
- Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91

4.2 Ochrana zvířat proti týrání

Zákon na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb. (dále jen ZOZT) přistupuje ke zvířatům jako ke tvorům, kteří jsou stejně jako lidé schopni pociťovat bolest a utrpení, proto jsou nuceni být pod ochranou člověka. Zákon taktéž chrání zvíře před usmrcením způsobené člověkem. Pomalu ale jistě se již ustupuje od chápání a definování zvířete jako věci, lidská společnost začíná zvíře chápat jako citlivého tvora. Zákony se snaží o zajištění kvalitních podmínek zvířete v péči chovatele jak v domácnosti, tak i v chovných zařízeních, dokonce zákon bojuje proti necitlivé přepravě a zlému zacházení se zvířetem na jatkách.

Dle §3 ZOZT se pod pojmem **zvíře** rozumí každý obratlovec vyjma člověka, avšak ne plod či embryo. Pod pojmem **hospodářské zvíře** rozumíme zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže či jiné.

Zákon ochraňuje zcela všechna zvířata, a to jak zvířata pobývajících v lidské péči, tak zvířata divoká, toulavá, opuštěná či zvířata sloužící k laboratorním účelům.

Pod pojmem **chovatel** rozumíme lidského jedince, který se zvířetem manipuluje, chová jej, či zvíře se mu jen dostane do rukou, nezáleží na jak dlouhou dobu.

Stav zvířete, v kterém pociťuje bolest a nemůže se ji samo zbavit, nazýváme utrpením, avšak nepřiměřenou bolestí nazýváme bolest nutnou k provedení zákroku na zvířeti za dalším účelem (např. označení zvířete)

Žádný chovatel nesmí své zvíře vyhnat, opustit ho a ponechat jej bez péče, pokud se nejedná o vypuštění zvířete zpět do jeho přirozeného prostředí, jestliže to zdravotní stav zvířete dovolí.

Za **týrání** se dle §4 ZOZT považuje veškerá činnost, která zvířeti způsobuje utrpení, bolest či stres, či je nad síly daného jedince. Taktéž cvičení zvířete k agresi vůči člověku či jinému zvířeti spadá pod pojem týrání (s výjimkou cvičení loveckého dravce).

Chovatel musí poskytnout zvířeti dostatek krmiva a vody, jestliže zdravotní stav zvířete neurčí jinak, avšak chovatel nesmí podávat zvířeti vadnou potravu, či potravu obsahující předměty či příměsi, které by zvířeti mohly způsobit bolest. Zvíře musí být krmeno dle jeho zdravotního stavu, je nežádoucí zvíře překrmit, či ho násilně nutit, s výjimkou, kdy nepřijem potravy ohrožuje jeho zdraví či život.

Krmení živými zvířaty je dovoleno pouze v případě, kde je to biologicky nutné.

Dále dle §4 ZOZT platí zákaz podávání dopingových látek, za účelem zlepšení výkonu či vzhledu zvířete. Zvíře, které je již nevyléčitelně nemocné, staré a jemuž existence způsobuje bolest a utrpení, musí být utraceno, v žádném případě s ním chovatel nemůže vykonávat jakoukoliv jinou činnost.

Jakékoliv chirurgické zákroky dle §4 ZOZT smí provozovat pouze odborně způsobilá osoba, je zcela zakázáno, aby chovatel prováděl jakékoliv chirurgické zákroky za účelem změny vzhledu zvířete či vlastností zvířete, a to i v případě použití látek snižujících bolest zvířete, pokud výjimka ze zdravotních důvodů neurčí jinak. Každé léčivo podané zvířeti musí být schválené veterinářem. Zvíře smí být přepraveno za podmínek, které mu nezpůsobí bolest, utrpení či nesnižují jeho fyzickou kondici.

4.2.1 Ochrana zvířat při usmrcování, použití znecitlivění

Porážka zvířete je složitý proces, který je jedním z faktorů, jenž ovlivní kvalitu vyprodukovaného masa. Zvíře by během porážky mělo co nejméně trpět, rovněž při přepravě, která je pro zvířata velmi stresující jelikož zvíře bylo zvyklé žít po celý svůj život na pouze jednom místě, přepravováno bylo minimálně. Zvířata si na nové věci přirozeně velmi pomalu a těžko zvykají, rychlá přeprava a nakládání pro ně znamená šok a okamžitou stresující situaci.

Dle §4 ZOZT usmrcení zvířete za účelem využití jeho produktů se nazývá porážka, utracení zvířete je smrt zvířete jednak bezbolestná, jednak probíhající pod veterinární kontrolou, vykonané osobou odborně způsobilou.

Porážení nebo utrácení nemocných, vyčerpaných nebo zraněných zvířat dle §5b ZOZT nastává, když zvířeti přežívání působí bolest či utrpení z důvodu nemoci či zranění, potom je nutná na místě vzniklého problému porážka či utracení.

Jestliže se majitel zvířete rozhodne nemocného jedince porazit na jatkách a přepravit jej tam, je nucen zvíře nechat na místě vzniklé nehody dle §5b ZOZT prošetřit veterinářem, který způsobilost k převozu posoudí. Majitel zvířete se taktéž musí přesvědčit, zdali bude zvíře na daných jatkách přijato, ještě než se zvíře začne převážet.

Umožňují-li to podmínky, jsou zvířata dle §5c ZOZT předháněná individuálně, či k přihlednutí k jejich stádovým pudům. V žádném případě není povoleno zvíře bít, či kopat, násilně a bolestně s ním zacházet. Poháněcí nástroj využívající elektrický výboj smí být použit pouze v případě dospělého skotu či prasat a to pouze přiložením na svaly zadních končetin, pakliže daný jedinec odmítá jít vpřed, avšak vpředu má dost prostoru. Výboj nesmí být použit déle než vteřinu a nesmí se opakovat, jestliže na něj zvíře nereaguje. Jatečné zvíře je do prostoru určeného k porážce přivedeno pouze pokud okamžitě poté následuje jeho porážka.

Jestliže zvíře není okamžitě převedeno k porážce dle §5c ZOZT, je provozovatel jatek povinen zvířeti poskytnout prostor, kde nebude strádat chladem, či nadměrnými teplotami, s neustálým přístupem čisté vody. Když zvíře není poraženo do 12 hodin od příjezdu do jatek, je provozovatel povinen zvíře ustát, nakrmit a poskytnout mu péči jako zvířeti v chovu.

4.2.2 Ochrana zvířat při veřejných vystoupeních

Poslední dobou se velmi rozvíjí trend výstav zvířat, zejména jako zájmová činnost, taktéž jako forma prodeje. Zvířata na výstavách bývají velmi neklidná a vystrašená, dav přihlízejících lidí, přeprava a hlasité zvuky během vystoupení působí na zvíře jako nová, nezvyklá situace. Během vystoupení se zvířata mohou z těchto důvodů plašit a poranit se, proto je velmi důležité, aby na každé výstavě dohlížel veterinární lékař. Disciplína a dodržování pravidel při výstavě zvířat je více než žádoucí, poslední dobou můžeme hlavně při výstavě exotických zvířat vidat zvířata, která nejsou bezpečně umístěna v krabičkách, což je velmi nehygienické a nebezpečné.

„Veřejným vystoupením se rozumí jednorázové nebo opakované provádění činnosti se zvířetem nebo zvířaty chovatele, s výjimkou cílených pohybových aktivit a předvádění zvířat zoologickou zahradou nebo záchranou stanicí, které je přístupné veřejnosti, a to i prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, za účelem výchovy, vzdělávání, reklamy, soutěže nebo za účelem podnikání, nebo činnost, při které vznikne doklad o zvířeti, který je hodnocením jeho vzhledu, výkonu nebo určitých vloh; za veřejné vystoupení se považuje i svod zvířat.“ (§8 ZOZT)

Fyzická či právnická osoba, která vystoupení pořádá dle §8 ZOZT, musí zařízení, vybavení, prostory pro vystoupení a přepravu zcela přizpůsobit pohodlí zvířat.

Pořadatel je nucen zabezpečit první pomoc a dohled osoby, která zcela jistě rozpozná zhoršený zdravotní stav zvířete, umí výborně se zvířetem

manipulovat a zabezpečit bezproblémový chod vystoupení. Dále je pořadatel povinen poučit osoby, zúčastňující se vystoupení, jak manipulovat se zvířaty, či pomůckami, aby to nenarušilo pohodu a klid zvířat.

4.2.3 Ochrana zvířat při usmrcování

Usmrcování zvířete může být provedenou pouze zkušenou, odborně znalou osobou, aby v žádném případě nedošlo k prodloužení utrpení zvířete.

Řídí se dle §4 ZOZT. Jatka musí být stavěna tak, aby jejich vybavení a organizace neprodlužovaly trápení daného zvířecího jedince. Všechny pomůcky, vybavení a nástroje musí být zhotoveny tak, aby proces proběhl co nejrychleji, nejúčinněji a nejméně bolestně. Náhradní vybavení musí být uloženo během porážky v dosahu, to kdyby náhodně došlo k selhání či ztrátě funkčnosti některých z vybavení, aby mohlo být nefunkční vybavení okamžitě vyměněno. Všechno vybavení musí být taktéž pravidelně kontrolováno, udržováno, výsledky kontrol musí být po dobu 3 let uschovány k předložení, kdyby si jej orgán na ochranu zvířat vyžádal.

Porážka musí být provedena odborně způsobilou osobou, provozovatel jatek je povinen dokumentaci o odbornosti osob po dobu 3 let ještě po ukončení činnosti těchto osob uschovávat.

4.2.4 Ochrana zvířat při přepravě

Přeprava zvířat a již samotné nastupování zvířat do dopravního prostředku bývá velmi složitý proces provázený vzpurným chováním zvířete. Zejména koně a skot často odmítají do dopravního prostředku vůbec nastoupit, vzpírají se, plaší se a mohou se vystresovat či zranit již před nastoupením do dopravního prostředku.

Přemluvit takové zvíře k nastoupení bývá mnohdy těžký úkol, v žádném případě se však při tom nemůže používat násilí, vyplašené zvíře by se mohlo poranit, či zranit ošetřovatele.

Dle §8a ZOZT doba přepravy zvířat při vnitrostátní přepravě hospodářských zvířat určených k porážce na jatkách nesmí překročit 8 hodin, přeprava musí být bezbolestná, nesmí způsobit zranění zvířete či zbytečné utrpení.

Dopravní prostředek dle §8e ZOZT musí být přizpůsoben potřebám zvířete a musí být bezpečný, pokud přeci jenom dojde ke zranění, chovatel je nucen zvířeti poskytnout první pomoc či veterinární ošetření.

Dopravní prostředek je taktéž nucen zvířeti poskytnout ochranu proti nepřízní počasí, proti velkému chladu, horku. Musí být taktéž dodrženo proudění vzduchu, jako když zvíře stojí v přirozeném prostředí. Zvířata nesmí z prostředku utéct, podlaha nesmí být kluzká, aby nedošlo k poranění zvířete, podlaha musí minimalizovat prosáknutí moči a výkalů. Zvíře má právo na pauzy k odpočinku během přepravy, rovněž na prostor úměrný jeho velikosti. Každé zvíře musí být k přepravě způsobilé, poraněná, vysokobřezí či novorozená zvířata nejsou způsobilá k přepravě.

Tahat, zvedat zvíře za hlavu, končetiny, uši, rohy a pohánět zvíře špičatými a nebezpečnými předměty je nepřípustné dle § 8f ZOZT.

4.2.5 Ochrana hospodářských zvířat

Správný management chovu hospodářských zvířat je velmi důležitý, neboť jen spokojená a nakrmená zvířata jsou schopna nadprůměrné produkce. Každé zvíře má své individuální potřeby, které by měl chovatel znát a respektovat je a přizpůsobit tomu chov daného jedince. Prostředí, denní režim a potrava by měla být každému jedinci vyhovující, čili připravena přímo pro něj. Jeden z dalších velmi důležitých faktorů je ustájení a to nejen co se týče prostředí, velikosti a podestýlky, ale rovněž je důležité, zdali je zvíře izolované, či ve skupině. Pro stádová zvířata je velmi stresující, když jsou odloučena od stáda, což velmi čitelně můžeme pozorovat u koní, kteří, jsou-li odloučeni od stáda, jsou schopni se velmi poranit, jen aby se ke stádu dostali zpět.

Při chovu hospodářských zvířat dle § 9 ZOZT je zakázáno držet zvíře v izolaci, jestliže mu to způsobuje stres, vyjma zvláštních výjimek (například špatný zdravotní stav), avšak je rovněž zakázáno chovat zvířata v natolik velkých a nesourodých skupinách, kde může dojít k poranění či agresi mezi zvířaty, není možno odpočinku pro zvíře a zvířata jsou tudíž stresována.

Technologie nesmí ubližovat zvířatům, pokud k tomu přeci jen dojde, je chovatel povinen technologii dle § 10 ZOZT okamžitě vyměnit, rovněž se musí v intenzivních chovech technologie alespoň jednou denně kontrolovat a opravovat vzniklé závady.

V intenzivních chovech se musí dle § 11 ZOZT rovněž alespoň jednou denně kontrolovat zvířata, každý chovatel je nucen zabezpečit zvíře proti úniku, musí zvířeti v případě zranění poskytnout první pomoc.

Personál starající se o hospodářská zvířata dle § 12 ZOZT musí mít teoretické a praktické zkušenosti natolik dostačující, aby byl schopen rozpoznat u zvířete příznaky zhoršeného stavu, byl schopen zvířeti zajistit bezpečné a klidné prostředí, dostatek kvalitní potravy.

Chovná zařízení zvířat by měla dle § 12 ZOZT poskytnout zvířeti nutný prostor pro uléhávání, odpočinek či vstávání, péči o srst, rovněž by se nemělo bránit zvířeti vidět na ostatní zvířata. Prostor pro ležení zvířat má být čistý a suchý.

V intenzivních chovech dle § 12 ZOZT musí být prostory pro zvířata dobře větraná, s bezpečnostním systémem upozorňujícím na poruchu větrání, kontrola musí probíhat alespoň jednou denně.

Potrava hospodářských zvířat dle §12 b ZOZT musí být úměrná věku, druhu a fyziologickým potřebám zvířete. Voda musí být podávána v dostatečném množství pro daného jedince, způsob podávání vody a potravy by měl minimalizovat znečištění krmiva a vody. Je taktéž zakázáno zvířata chovat ve tmě, či dlouhodobě pod umělým světlem bez možnosti odpočinku.

Každý chovatel zvířat v zájmovém chovu dle §13 ZOZT je povinen respektovat biologické potřeby či fyziologické funkce a přizpůsobit tomu management chovu daného jedince.

4.2.6 Orgány ochrany zvířat

Dle §19 - §26 ZOZT jsou orgány ochrany zvířat ministerstvo, orgány veterinární správy, v rámci své působnosti rovněž ministerstvo obrany a ministerstvo vnitra. Dále rovněž ústřední orgány státní správy a Akademie věd České republiky, pokud do okruhu jejich působnosti spadá předmět činnosti právnických a fyzických osob, které provádějí pokusy na zvířatech, obce a obecní úřady.

4.2.7 Správní delikty a přestupky

Vážnost a důležitost ochrany zvířat je zdůrazněna tresty za ubližování zvířeti a nerespektování ZOZT. Každý majitel zvířete, jak v chovu zájmovém, tak v chovu hospodářském, se tak během pořízení zvířete zavazuje k poskytnutí zvířeti vyhovující péče a podmínek. Zvířata jsou rovněž chráněna proti jakémukoliv násilí a hrubému zacházení ze strany každého člověka, čili povinnost úcty ke zvířeti neplatí pouze pro chovatele zvířat.

Zákon stanoví správní delikty a přestupky v různých výších.

Přestupků se dopouští fyzická osoba, správních deliktů se dopouští právnická, či podnikající fyzická osoba. Přestupky a správní delikty se řeší v §27 - §29 ZOZT, přestupky jsou do výše až 500 tisíc Kč a trest zakázání činnosti, správní delikty se pohybují rovněž do výše 500 tisíc Kč spolu se zákazem činnosti.

4.3 Vyhláška o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat č. 208/2004 Sb.

Upravuje podmínky chovu hospodářských zvířat.

Minimální standardy pro ochranu skotu dle §2 vyhlášky o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat (dále jen VM SOHZ) stanoví, že **telata** do věku 6 měsíců věku v intenzivních chovech musí být zkontrolována ošetřovatelem, zdali 6 hodin po narození přijala mlezero od matky, či jiného zdroje. Mláďata se nesmí vázat, jestliže se nejedná o výjimku ve stádě, kde je povolená doba vázání při krmení mlékem maximálně hodinu, rovněž se telatům nesmí nasazovat náhubek.

Krmení probíhá minimálně dvakrát denně.

Šířka telecího kotce musí být minimálně stejná jako je telecí kohoutková výška, měřená ve stoje, délka musí odpovídat délce telete od nosu po kaudální hrbol kyčelní, násobený 1.1. Jakmile tele dosáhne věku 8 týdnů, nesmí být drženo v individuálním kotci, pokud jeho zdravotní stav neurčí jinak.

Ve stájích je nutno zajistit světlo, buď přirozené anebo umělé, nejméně po dobu od 9 do 17 hod. Do prvního týdne věku je zakázáno telata stěhovat, pokud mimořádné situace neurčí jinak, totéž platí i pro telata s nezahojeným pupkem.

Telata, která jsou chovaná uvnitř budov, je nutno kontrolovat alespoň dvakrát denně, při venkovním chovu je nutno zabezpečit kontrolu jednou denně.

Plemenné býky je možno chovat v boxu o rozměru 16 m² na 1000 kg, při větší hmotnosti musí být zvětšení na každých 60 kg o jeden metr čtvereční. Zvláštní pozornost při chovu skotu se musí věnovat stavu paznehtů, rohovina nesmí přerůstat, či působit bolest, proto se provádí paznehtářská úprava.

Po dosažení věku 6 měsíců není možno pohromadě ve stádu chovat rohovou a bezrohovou formu skotu.

Počet **plemenic a jalovic** ve volném ustájení nesmí být větší než počet boxů a počet míst v krmisti, chodby a výběhy musí zajistit takové podmínky, při kterých nedojde ke skupinovým tlakům. K omezení pohybu jalovic na stání se nesmí používat vodiče pod elektrickým napětím,

mechanická zařízení nutící krávy a jalovice k pohybu mohou být použita, avšak musí být pravidelně kontrolována a individuálně upravena, avšak jsou zakázána poslední dva měsíce březosti.

Dojící zařízení nesmí poškodit mléčnou žlázu, která musí být kontrolována stejně jako dojící zařízení.

Ke střežení skotu lze používat cvičené psy v případě, že jsou psi speciálně vycvičeni.

Minimální standardy při chovu prasat se řídí dle §3 VM SOHZ

V budově, kde jsou prasata chována, nesmí hluk překročit 85 dB, intenzita světla musí činit alespoň 40 luxů po dobu alespoň osmi hodin denně.

Každé prase musí být ustájeno způsobem, při němž má k dispozici čistý, pohodlný, teplý prostor, ve kterém si může lehnout.

Prasata na sebe musí vidět, až na výjimky životního období prasnic. Je nutno prasatům poskytnout materiály typu slámy, sena, dřeva, pilin, kompostu, pro jejich etologické aktivity, avšak materiál nesmí ohrozit zdraví prasat.

Podlahy nesmí být kluzké, aby nedošlo k poranění či úrazu zvířat, materiál však musí být hladký.

Krmení prasat musí probíhat alespoň jednou denně, musí být nakrmena všechna zvířata.

Prasata starší dvou týdnů musí mít nepřetržitý přístup k vodě.

Od narození selat po odstav prasata setrvávají na suché ploše pro ležení, kde mohou mít přístup úplně všechny prasata kromě prasnice. Musí být zajištěn takový zdroj tepla, který neškodí prasnicím. V porodních kotcích musí být zajištěn dostatečný prostor pro přirozený pohyb a pro bezobtěžné kojení.

Selata se smějí odstavit nejdříve 21 dnů od narození, s výjimkou zdravotních komplikací selat či prasnice. Bezdůvodné krácení ocasu či trhání a obrušování je zakázáno, avšak pokud dochází k poranění prasnice či ostatních selat, je možno jej provést.

Při chovu starších prasat se dbá na to, aby se od stáda izolovali agresivní jedinci či jedinci, kteří jsou poškozováni stádem.

Uklidňující léčiva se smí podávat pouze se souhlasem veterinárního lékaře.

Zkracování klů kance může být provedeno pouze kvůli bezpečnostním opatřením, aby se zabránilo poranění ostatních prasat.

Prasničky a prasnice se od 4. týdne po zapuštění až do týdne před porodem chovají společně ve skupinách v kotcích, které musí mít minimální šířku 2,8 metru, při počtu 6 zvířat a více. Při menším počtu postačí 2,4 metru.

Pokud dojde ke zjištění přítomnosti parazitů, musí být březí prasnice a prasničky ošetřeny proti těmto parazitům. V týdnu před porodem musí být obstarána podestýlka a to v dostatečném množství, pokud je umožněn systém odstraňování tuhých a tekutých výkalů.

V porodním kotci musí být umístěna zábrana pro ochranu selat, musí být za prasničkou a prasnicí volná plocha (může být i před prasnicí či prasničkou).

Používání strojů, a vázaní prasnic a prasniček je zakázáno. Platí přístup k materiálu pro etologické aktivity jako u selat.

Minimální standardy pro ochranu koz a ovcí se řídí dle §4 VM SOHZ.

Kozy a ovce nesmí být ohroženy polohou žebřin na seno a žlabů na krmivo, aby nedošlo k poranění či poškození očí, aby nedošlo k pádu kozy nebo ovce ze žebřin či pádu balíku sena na kozy a ovce.

Voda musí být umístěna tak, aby nedošlo k jejímu znečištění od výkalů a moči, nedošlo k jejímu rozlítí a minimalizovala se šance zmrznutí.

Nástroje používané k údržbě srsti, označování, atd., musí být pravidelně ošetřované.

Jestliže je chovatel nezkušený, při některých zákrocích jako je např. porod, dojení, stříhání, je nucen si zajistit odbornou pomoc.

Ovce a kozy lze jen výjimečně chovat jednotlivě. Dospělé ovce plemen chovajících se pro produkci vlny se minimálně jednou do roka ostříhají, strojk

musejí být udržované. Proces stříhání musí probíhat velice opatrně a šetrně. Po ostříhání se dbá na to, aby ovce zůstaly v teple, i kdyby to znamenalo pobyt jen ve stájích.

Zvláštní pozornost se musí věnovat paznehtům, provádějí se úpravy v pravidelných intervalech, aby se zamezilo šíření infekcí, taktéž se ovce nemohou vypouštět na pastviny, kde hrozí kontaminace.

Vchody a východy výběhů jsou upraveny tak, aby nedošlo ke zranění zvířat, bez překážek.

Ohrazení výběhu musí zabránit útěku koz a ovcí, zvířata se o ohrazení nesmí poranit. Drátěné pletivo je nutno velmi pravidelně kontrolovat a udržovat v napjatém stavu. Pletivo je zakázáno používat k ohrazení výběhů, kde se rodí mláďata.

Elektrický ohradník je řešen tak, aby elektrický impuls způsobil pouze okamžité zneklidnění ovce.

Je povoleno užívat strážících psů, pokud jsou pro tento účel vycvičeni.

Minimální standardy pro ochranu chovu koní pojednává §5 VMSOHZ.

Řeší se nejen chov koní, ale rovněž chov oslů a jejich kříženců.

Koně chované pro zájmové či hospodářské účely je třeba již od narození přivykat lidské společnosti, zvykat je na lidský kontakt a dotek, taktéž je naučit přítomnosti základních pomůcek, přítomnosti zařízení a vybavení. Koně se chovají v ustájovacích prostorech, či celoročně venku, pokud jsou navykáni postupně.

Ve vazném stání se nepoužívá řetězu, nýbrž řemenů či provazů, ohlávky nebo nákrční řemene.

Na pastvě je při pastevním odchovu nutno zařídit přístřešek a stálý přístup k vodě. Vchody a východy výběhu nesmí obsahovat předměty, které by mohly koně poranit, či jim ublížit.

Pro **koně** starší dva týdny, kteří nemají automatickou napáječku v blízkosti, je třeba zajistit pitný režim minimálně třikrát denně.

Krmení koní musí probíhat minimálně dvakrát denně, krmná dávka musí obsahovat stravitelnou vlákninu v dostatečném množství.

Hřibatům ve stájích se musí svítit každý den od 9 do 17 hodin, při absenci světla je nutno zajistit světlo umělé, podestýlka má odpovídat požadavkům jedince.

Hřibě taktéž chovatel nikdy neuvazuje natrvalo, nepoužívá na něj náhubek do období po odstavu.

Kopyta je nutno pravidelně upravovat, aby nedošlo k přerůstání rohoviny či jinému poškození.

Zařízení pro mechanický pohyb koní smí být používáno, avšak pravidelně kontrolováno nemůže být použito při posledních dvou měsících březosti klisny.

Žádné vybavení nebo pomůcky nesmí zvířeti ublížit.

Minimální standardy pro ochranu nosnic se řídí dle §8 VM SOHZ.

Standardy se nevztahují na chov, v kterém je chováno méně jak 350 slepic a na zařízení pro chovné slepice.

Pod pojmem hnízdo rozumíme prostor pro snášku vajec pro jednu nosnici, či pro skupinu nosnic, dno hnízda nesmí vyplňovat drátěná oka. Stelivo je jakýkoliv drolivý materiál, použitý jako podestýlka pro nosnice, který rovněž uspokojuje jejich etologické potřeby.

Hladina hluku v prostoru, kde jsou nosnice chovány, musí být minimální.

Nosnice na sebe musí vidět, intenzita světla musí odpovídat této potřebě, jakožto potřebě běžných činností. Okolí nosnic musí být pravidelně čištěno a dezinfikováno, uhynulé nosnice se musejí denně odklízet.

Klece zabezpečují proti útěku nosnice, dvířka klece jsou opatřena tak, aby mohlo dojít k vyjmutí dospělé nosnice bez poranění či utrpení.

V alternativních systémech chovu nosnic je pro nosnice nutno vlastnit žlábkové krmítko o velikosti 10 cm, či kruhové krmítko o velikosti 4 cm pro

jednu nosnici, žlábkovou napáječku s prostorem 2,5 cm na každou nosnici, či kruhovou napáječku vždy o prostoru 1 cm na každou nosnici.

Kapátková a kalíšková napáječka by měla obhospodařit 10 slepic, každá nosnice má k dispozici vždy dvě napájecí místa napevno.

Jedno hnízdo slouží pro 7 nosnic, jestliže se jedná o skupinové hnízdo, mělo by připadat jeden metr čtvereční prostoru pro maximálně 120 nosnic.

V stelivovém chovu připadá 250 cm² na jednu nosnici, podestýlka pokrývá nejméně jednu třetinu plochy. Výška mezi podlažími musí být nejméně 45 cm, počet podlaží nesmí přesáhnout čtyři, podlaží musí zabraňovat přepadávání trusu do nižších podlaží.

Do výběhu pro nosnice je nutno zajistit několik otvorů nejméně 35 cm vysokých a 40 cm širokých, dohromady 2 metry otvorů pro 1000 nosnic.

Výběhy jsou kryté kvůli nepřízní počasí a hlavně jako ochrana před predátory, plocha výběhu odpovídá hustotě osazení a povaze pozemku, aby nedošlo ke kontaminaci.

Minimální standardy pro ochranu jedinců kura domácího ve výkrmu popisuje §11 VM SOHZ.

Hustota osazení při chovu kura domácího na výkrm musí dovolit každému jedinci snadný přístup ke krmivu a napájecí vodě.

Brojlerům musí být dovoleno přirozené chování jako je popelení a protřepávání křídel a musí mít přístup k podestýlce. Brojleři se nesmí za potravou a vodou přesouvat více jak 3 metry.

Chovatel musí zajistit takový chovatelský program, při němž je zajištěna prevence pohybových problémů, zachována přirozená rovnováha mezi vývojem kostry a svaloviny zvířat.

Technologie chovu musí být uspořádaná tak, aby byla zabezpečena prevence výskytu problémů pánevních končetin, podpořena aktivita ptáků pomocí osvětlení, poskytnutých hřadů, cirkulací vzduchu a snížením hustoty osazení.

Zranění či nemocní jedinci by měli být odděleni od hejna a okamžitě ošetřeni.

Minimální standardy pro ochranu běžců ve farmovém chovu dle §12 VM SOHZ říká, že

ochrana se týká zejména pštrosa dvouprstého, nandu pampového a emu hnědého.

Oplocení v hospodářství musí mít výšku minimálně 180 cm, zaobleno v rozích, dostatečně silné a bezpečné, aby se předešlo poranění běžců v případě nárazu. Nutno farmu zabezpečit proti vniknutí toulavých psů a větších volně žijících zvířat.

Velikost výběhu odpovídá 1000 metrů čtverečních na 3 dospělé pštrosy, na každého dalšího jedince se přičítá 800 metrů čtverečních, nejkratší strana výběhu nesmí mít méně než 10 m, minimálně jedna strana musí dosahovat délky 100 metrů.

Pro 3 dospělé nandu či emu je velikost výběhu minimální při 500 m čtverečních, při každém dalším jedinci navíc se připočítává navíc 250 m čtverečních, žádná strana nesmí být kratší než 7 m, minimálně jedna strana musí dosahovat délky 70 m.

Jedna skupina odpovídá 1 samci a 1 až 5 chovných samic, ve výběhu se nesmí chovat více než jedna chovná skupina. Někdy je nutno zabránit vidění se skupin navzájem, nutno je zabránit jejich fyzickému kontaktu.

Přístřešek pro pštrosy musí mít minimální výšku 3 metry, šířku dveří 150 cm, samce je nutno oddělit.

Výška přístřešku pro dospělé nandu a emu je 2,5 m, šířka průchodu činí 150 cm, taktéž je nutno umožnění oddělení samce.

Jen v případě poranění, agrese, či nemoci je možno chovat pštrosa, nandu či emu odděleně od skupiny, avšak je nutno mu umožnit vidět a slyšet skupinu.

Minimální standardy pro ochranu jelenovitých ve farmovém odchovu se řídí dle §14 VM SOHZ, neboť jelenovití se řadí rovněž do hospodářských zvířat.

Standardy platí zejména pro jelena lesního a daňka evropského.

Hustota chovu jelenovitých odpovídá 0,5 do 15 kusů na 1 ha podle přírodních podmínek a intenzity příkrmování.

Používá se rotační systém pastvy, čili farma se rozdělí na několik výběhů a pro rozdělení se používají elektrické či pevné pletivové ohradníky. Elektrické ohradníky musí být zviditelněny použitím pruhu textilie o šíři 5 až 10 cm. Impulzy elektrických ohradníků nesmějí být delší nežli 2 sekundy.

Během zimního období je možno využívat menší výběh. Manipulační výběhy o rozloze 10 x 10 metrů mohou na nezbytně nutnou dobu manipulace ubytovat 100 průměrně velkých laní.

Předháněcí uličky musí být aspoň 5 až 6 metrů široké.

Mláďata ustájena v zimním období v kotci, musejí mít k dispozici prostor o půdorysu 3 x 4 m na pět kusů, či 4 x 2,5 metrů na šest kusů.

Kotce pro jeleny musejí být alespoň 1,8 metrů vysoké a do jednoho metru pevné, zbytek může být zhotoven z pletiva, pro daňky je však doporučeno využití celých pevných kotců.

Betonová podlaha musí být vždy pokryta podestýlkou.

Každý jedinec musí být pravidelně napájen, farma musí mít dostatečný zdroj vody. Napájecí zařízení musí být vyřešeno tak, aby se zabránilo znečištění vody výkaly či močí, aby se minimalizovalo rozlévání vody a rozbahnění terénu, aby nedošlo k poranění zvířat.

Při manipulaci se zvířaty se musí jednat klidně, pomalu a s rozvahou.

4.4 Veterinární ochrana

Veterinární péče o všechna zvířata, včetně zvířat hospodářských se řídí veterinárním zákonem č. **166/1999 Sb.** (dále jen vet. z.)

Pod pojmem veterinární péče dle §1 vet. z. rozumíme ochranu zvířat před nemocemi, před šířením nemocí a dodržováním prevence proti chorobám.

Dále taktéž péči o nezávadnost produktů, krmiv, rovněž platí zákaz dovážet takovéto závažné produkty na území ČR a tím ohrožovat zdraví lidí a zvířat.

Je povinností lidí chránit životní prostředí, které ovlivňuje životní podmínky zvířat a lidí.

4.4.1 Povinnosti chovatelů:

Dle §4 vet. z. je chovatel povinen zvířata chovat v takových podmínkách, které zajistí jejich biologické potřeby, kvalitní fyziologické funkce a dobrý zdravotní stav a předchází poškození jejich zdraví. Dále chovatel nutně pravidelně sleduje zdravotní stav zvířat, zabráňuje rozšíření chorob, pokud se nějaká vyskytne. V případě nemoci je nucen zvířeti podávat léčivo, které předepíše veterinární lékař.

4.4.2 Povinnosti chovatelů hospodářských zvířat:

Povinnosti chovatele jsou definovány v zákoně, který stanovuje jednotlivá pravidla chovu zvířat jak hospodářských, tak domácích. Zvíře musí být pravidelně ošetřováno, krmeno, napájeno. Nemůže-li majitel zvířeti dané zajistit, musí ošetřovatele zastoupit jiná osoba, která je znalá těchto činností. S pořízením zvířete se tedy nejen zavazujeme k neustálému poskytování péče zvířeti, výjimkou nejsou ani naše dovolené a prázdniny, v této době jsme rovněž povinni zvířeti zabezpečit okamžitou veterinární péči, pakliže je zvíře

zraněné či trpí bolestí. Usmrtit pak zvíře může pouze odborně způsobilá osoba, a to v takové situaci, kdy další existence zvířeti způsobuje utrpení, či bolest. Prostředí, ve kterém zvíře žije, by mělo být čisté, přizpůsobené danému jedinci (nemůžeme kupříkladu velké zvíře zavřít do malého prostoru) a podmínkám, ve kterých žije přirozeně.

Dle §5 vet. z. je chovatel povinen zabezpečit provádění vyšetření, zdravotních zkoušek a povinných preventivních a diagnostických úkonů v rámci veterinární kontroly zdraví a dědičnosti zdraví, a to v rozsahu a lhůtách stanovených ministerstvem zemědělství, uchovávat jejich výsledky po dobu nejméně 1 roku a na požádání je předkládat orgánům vykonávajícím státní veterinární dozor.“ (§ 5 vet. z)

Dále je nucen provádět dezinfekci, čištění, deratizaci a dezinfekci **stájí** v rozsahu daném potřebou konkrétního druhu zvířat, která chová. V případě ohrožení nákazy zvířat nějakou nemocí musí chovatel sehnat všechny dostupné prostředky proti dané nemoci. Pokud k nemoci přeci jen dojde, může chovatel používat léky předepsané veterinárním lékařem dle pokynů jim daných.

Používat **přípravky** pro výživu lidí je povoleno, jestliže jsou dodrženy podmínky podávání přípravků pro hospodářská zvířata a přípravky nejsou zakázány.

Voda pro hospodářská zvířata musí být nezávadná, **krmivo** rovněž.

Na **trh** je možno prodávat pouze zvířata, která nebyla krmena nebezpečnými krmivy, či jim nebyly podávány nebezpečné látky, zvířata, která byla po celý život ošetřována osobami způsobilými k této činnosti. Produkty zvířat na trhu musely projít výrobou odborně způsobilé osoby.

Dle §9 vet. z. chovatel může nakupovat a prodávat pouze zvířata, která jsou označena dle plemenářského zákona, pocházejí ze stád skotu, která jsou úředně bez tuberkulózy, brucelózy a leukózy, a jde-li o jatečná zvířata, která jsou úředně bez tuberkulózy a enzootické leukózy skotu, a v případě nekastrovaného skotu úředně bez brucelózy. Státní veterinární správa může povolit nákup a prodej označených jatečných zvířat, která nesplňují uvedené

podmínky, pokud jsou tato zvířata co nejdříve dopravena na jatka, bez toho, aby procházela budovami nebo jinými zařízeními obchodníka, a když je zajištěno, že po příchodu na jatka nepřijdou do styku s jinými zvířaty a budou porážena odděleně.

Obchody se zvířaty je chovatel povinen uchovávat ve formě dokladů po dobu minimálně tří let a na požádání je ukázat příslušným orgánům.

4.4.3 Povinnosti provozovatele jatek:

Provozovatel může přijmout dle § 23 vet. z. pouze označená **zvířata**, jimž nebylo podáváno žádné závadné krmivo, či nepovolené látky.

V provozu, kde není neustálý veterinární dozor, je provozovatel nucen ohlásit **krajské veterinární správě** každou dodávku nejméně 24 hodin před jejím uskutečněním, rovněž musí provozovatel za každé okolnosti vypracovat a předložit veterinární správě ke schválení provozní, sanitační a pohotovostní plán.

4.4.4. Zdravotní nezávadnost živočišných produktů

Pro naši zdravotní bezpečnost jsou zákonem stanové postupy zpracování masa a produktů, aby se zaručila kvalita a nezávadnost prodáváných výrobků. Výrobci, kteří by nedodržovali zákonem daná pravidla, by na trh mohly uvádět nepoživatelné výrobky, které by mohli být dokonce nebezpečné.

Dle § 18 živočišné produkty musí odpovídat požadavkům na jejich výrobu, skladování, zpracování a daní do oběhu dle tohoto zákona. Živočišné produkty, které jsou určeny k lidské spotřebě, musí být získány ze zvířat, která nebyla porážena v blízkosti infikovaných jedinců, a nazýváme je jako poživatelné. Produkty, které byly vytvořeny v nesouladu se zákonem a jsou nějakým způsobem nebezpečné, nazýváme nepoživatelnými.

Zvířatům, kterým byla podána léčiva či jiné doplňky zanechávající stopy v e výsledných produktech, je stanovena lhůta, která musí vypršet před výrobou požitelných produktů.

4.5 Welfare v ekologickém zemědělství:

Ekologické zemědělství je velmi úzce spjato s pohodou zvířat. Zvířata se pasou na pastvinách, přijímají potravu vypěstovanou pouze na dané farmě, prostředí je co nejvíce přizpůsobeno přirozenému prostředí zvířat, čili zvířata netrpí stresem. Přísné podmínky stanoví hranice mezi konvenčním, čili klasickým zemědělstvím, které je zaměřeno na rychlou a nadprůměrnou produkci a ekologickým zemědělstvím, které je zaměřeno na kvalitu a šetrnou výrobu. Mnoho obchodních domů, jak menších tak i větších rozměrů, nabízí alespoň základní škálu ekologicky vyrobených produktů za přijatelnou cenu.

4.5.1 Nařízení Komise (ES) č. 889/2008

Nařízení se rovněž věnuje stránce kvalitního chovu hospodářských zvířat.

Ustájení musí splňovat požadavky daného zvířete, musí být kvalitně větrané, osvětlené, umožňující zvířeti dostatek pohybu a rozvoj sociálního chování. Priorita ekologického zemědělství je vysoká a kvalitní úroveň chovu hospodářských zvířat, pravidla pro chov a ustájení je zde na vyšší úrovni než v chovu konvenčním.

Povětšinou by měla mít zvířata možnost vstupu do volného prostranství, mít možnost pohybu a pastvy.

Ekologické chovy se zaměřují na zkrácení doby chovu drůbeže, vylučují se tedy intenzivní metody chovu.

4.5.2 Nařízení Rady (ES) č. 834/2007

Dle nařízení se ekologicky chovaná zvířata rodí a jsou odchovávaná v ekologických zemědělských podnicích, jsou chována s ohledem na jejich potřeby, s možností pohybu a pastvy. Ekologicky chovaná zvířata jsou oddělená od ostatních hospodářských zvířat, avšak spásání společných pastvin je za určitých podmínek povoleno.

Vazné ustájení u ekologicky chovaných hospodářských zvířat je zakázáno, jestliže zdravotní stav neurčí jinak, izolace zvířete je rovněž zakázána.

Doba trvání přepravy je vždy co nejkratší.

Zvířata jsou krmena v první řadě krmivy z farmy, kde žijí a jsou krmena ekologickým krmivem, mají neustálý přístup k pastvě či k objemnému krmivu.

4.6 Welfare v trestním zákonu

Jak již bylo řečeno, začíná se ustupovat od chápání zvířete jako věci, ale je chápáno jako citlivý tvor. Aby se zákony vyzdvihly a dostaly se do paměti a respektu každého člověka, stanovil zákon tresty za porušení, zvláště věc týrání zvířete a zanedbání péče z nedbalosti je zákonem trestána.

4.6.1 Týrání zvířat:

Pokud osoba utýrá zvíře, zvláště surovým způsobem, nebo dokonce na veřejném místě, trestem může být odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti, propadnutí majetku či věci.

Jestliže je zvíře touto činností zraněno s následky, anebo již byl pachatel za tuto činnost jednou stíhán a potrestán, odnětí svobody se pohybuje od 6 měsíců do 3 let, platí rovněž zákaz činnosti.

4.6.2 Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti:

Osoba, která zanedbá péči o zvíře, které má doma, anebo je povinna se o toto zvíře z jakéhokoliv důvodu starat, bude potrestána možným 6 měsíčním odnětím svobody, propadnutím majetku či zákazem činnosti. Pokud kvůli této činnosti zvíře zemře, je trest odnětí svobody až na 2 léta.

5. Welfare zvířat v praxi

Pro zkoumání, jak se uplatňují požadavky na welfare zvířat v praxi, jsem si vybrala statek nedaleko Prahy, který provozuje fyzická osoba.

Statek funguje již po mnoho generací, dříve se zabýval chovem krav, což dokazují kvalitní silná zdiva stájí, která nepropustí v zimě teplo a v létě chlad. Ke statku patří rozsáhlé pozemky, které se táhnou přes dvě vesnice, pozemky se dědí po mnoho generací.

Přestože se statkář řídí zásadami ekologického zemědělství, není registrovaný ekologický zemědělec, nýbrž jako podnikatel, protože nabízí služby pro koně (ustájení a péči).

Někdy ovšem nastane situace, kdy se nelze řídit zásadami ekologického zemědělství a to ve chvíli, kdy má statkář více koní, takže je neživí jen svými produkty, ale nakupuje produkty od ostatních zemědělců. Taková chvíle nastává hlavně v období povodní, kdy jsou zasažené louky podél řeky, kde statkář suší seno.

Statek se specializuje na poskytnutí služeb pro koně, jako je ustájení, místování, krmení, poskytnutí pastvy. Skutečný stav je v tuto dobu 13 koní, 6 koz, kolem 20 králíků, 11 slepic, 4 prasnice a jiná nehuspodářská zvířata. Prasnice je zde chována na maso, kozy na využití jejich produktu – mléko, kterým se krmí ostatní nehuspodářská zvířata jako například kočky, dále mléko slouží pro potřeby majitele statku, dále se kozy využívají na chovné účely, králíci taktéž na maso, nosnice se využívají pro kladení vajec. Při narození kůzlete je rozhodující, zdali je kůzle kozel či koza, koza se dále odchovává pro chovné účely, kozlík je určen pro vykrmení. Všechny koně jsou na statku určené pro rekreaci majitelů, jež si zde koně ustájili, majitel statku vlastní dvě chovné klisny, které jsou určené pro chov. Do statku je omezený přístup, tudíž zvířata netrpí strachem z cizích lidí a mají potřebné množství svého klidu.

5.1 Fungování jednotlivých welfare

5.1.1 Welfare koní

Od jara do podzimu jsou koně 24 hodin venku, na pastvině o veliké rozloze. Během letní a podzimní sezony se koně na pastvině přikrmují čerstvou vojtěškou, ovsem či senem.

Koně mají neomezený přístup k vodě, která je situovaná ve vanách strategicky po pastvině, vany se pravidelně doplňují. Podél výběhu jsou vysázeny stromy, které v letních měsících zajišťují ochranu před sluncem, na podzim jsou zdrojem čerstvého ovoce a při špatném počasí slouží jako menší ochrana před deštěm.

Na podzim, kdy udeří první větší mrazy, jsou koně voděni na noc do boxů, přibližně o rozměrech 6 metrů na délku a 5 metrů na šířku, v každém boxu je k dispozici napáječka s čerstvou vodou, koně se pravidelně krmí velkými dávkami sena, aby neměli tendence k rituálním pohybům z nudy. Boxy se podestýlají krmnou slámou do výšky cca 40 cm za účelem zachování tepla od nohou v zděných boxech. Každý kůň je schopen si uvnitř boxu lehnout, procházet se kolem dokola a oknem a mřížemi mezi boxy mít výhled na ostatní koně, což je u tak stádového zvířete, jako je kůň velice důležité. Většina izolovaných koní trpí velkým stresem, což může způsobit celkové oslabení koně.

Brzy ráno po krmení jádrem se koně opět vyvádějí na pastvu, kam se jim vyváží seno, rozmístěné po výběhu, aby se koně pohybovali a příjemem sena zahřáli v chladných měsících.

Veškeré seno, oves, ječmen a sláma sloužící pro zvířata na statku je vypěstované a zpracované statkářem. Koně se málokdy zapřahají do chomoutu, většinu svého času stráví na pastvině či na vyjížděce s majitelem. Při prvních náznacích problému, jako například kulhání či jiné, každý majitel okamžitě

přivolá veterinární pomoc, která rozhodne co dál, majitel koně se veterinárním doporučením vždy řídí.

5.1.2 Welfare prasat

Majitel statku většinou chová jednu až dvě prasnice pro masný účel, prasata jsou vždy krmená kvalitní potravou v dostatečném množství, jsou ustájena v zděném boxu, jako podestýlka se využívá sláma.

Mají dostatečně veliké koryto, aby nedošlo k poranění při příjmu potravy a zajistilo pohodlný příjem potravy. Při velkém horku se prasata zavírají, nechá se pouze otvor na větrání, jelikož prasata velice špatně snášejí horko, které způsobuje nekrózu zad vedoucí až k úhynu zvířete. Prasatům je povoleno tedy pro úlevu válení v bahně či sprchování pro ochlazení.

V zimních měsících se pro pohodlný život zvířat využívá vysoká podestýlka k zachování přibližně stejné teploty vevnitř stáje.

5.1.3 Welfare drůbeže

Nosnice jsou celodenně na travnatém výběhu, který je velmi dobře zabezpečen proti predátorům. Ve výběhu mají neomezený přístup k zrní, které mají rozsypané po miskách a k vodě, kterou mají ve žlábků. Nosnice tedy mohou v klidu hrabat, protřepávat si křídla a protahovat se. K dispozici mají pořád otevřené zázemí podestlané senem, kam se mohou při nepřízní počasí či pro žádoucí klid uschovat. Uprostřed výběhu se nachází velký strom, který v letních měsících výběh zastíní, zděné zázemí celoročně poskytuje přibližně stejnou teplotu, čímž zabraňuje stresu.

Jelikož nosnice nejsou ve stresu, jejich zdravotní stav je více než výborný, mají kvalitní drápy, končetiny zcela bez poškození a zlomenin (nosnicím je podávána doplňková výživa Roboran), odráží se to na vysokém počtu nakladených vajec a jejich výborné chuti.

5.1.4 Welfare holubů

Na statku se taktéž chovají již několik generací holubi. Ve zdech statku mají vybudované speciální malé úkryty, které slouží k bezpečnému odchování malých ptáčat. Pod úkryty se nachází mělká vana, ve které se holubi pravidelně v letních měsících chladí a pijí. Holubům se rozhazuje zrní k zachování přirozeného příjmu potravy.

5.1.5 Welfare koz

Kozy se nacházejí v travnaté zahradě, která je osázena ovocnými stromy.

Pravidelně se dokrmují jádrem a dle potřeby se dojí, aby se zabránilo nemocem vemene a bolesti vemene kozy.

V zimních měsících se při mrazech zavírají do zděných boxů, kde se podestýlají velmi hlubokou podestýlkou a dokrmují potřebným množstvím sena (pro zachování tepla zvířete). Porod kůzlat probíhá v chovném zařízení kozy, kde koza setrvává sama, aby bylo zabráněno stresu. Kůzlata se vždy ponechávají u svých matek do odstavu, čímž se zamezuje stresu a zajišťuje zdravý vývin zvířete.

5.1.6 Welfare králíků

Králíci mají k dispozici velké boxy, podestlané vysokým množstvím jemného sena a pilin, kde si mohou budovat nory. Box je uzavřený, králíci se tak chrání před predátory. Každý králík tak má možnost vysokého množství pohybu ve velkém prostoru, budování nor a žití společenského života.

Králíci se krmí senem a speciální směsí, mají nepřetržitý přístup k vodě. Samice má samostatný box pro výchovu mláďat a pro klidný průběh porodu.

5.1.7 Welfare nehuspodářských zvířat

Každé zvíře je na statku kvalitně krmeno, má neustálý přístup k vodě a potravě, žádné zvíře není nikde zavíráno či stresováno, při bolesti či zranění je každému zvířeti okamžitě poskytnuta odborná pomoc.

V mrazech se každému zvířeti poskytne teplý prostor.

5.1.8 Přeprava zvířat

Zvířata se na statku jen zřídka kdy přepravují. Nezúčastňují se žádných výstav či soutěží, přepravují se pouze koně za účelem stěhování do jiné stáje. Kozy, slepice, králíci a prasnice se během života na statku nepřepravují nikdy, vodí se pouze do výběhu a to již navyklou stereotypní cestou.

5.1.9 Usmrcení a bezpečnost zvířat

Jak již jsem zmínila, na maso se na statku chovají pouze prasnice, králíci a mladí kozlíci.

Veškerá porážka je konaná odborně způsobilou osobou, která se na statek pro tyto účely přizve, aby se zabránilo stresu zvířete.

Když je nějaké zvíře již velice staré a existence mu působí bolest nebo je nevléčitelně nemocné, přizve si majitel k ubezpečení několik veterinářů, poradí se s nimi a nechá zvíře odborně a co nejšetrněji uspat. Předtím se samozřejmě provede vyšetření, léčba.

Zvířata nejsou v kontaktu s žádnými nebezpečnými předměty, které by je mohly poranit, výběhy jsou vytvořené z elektrického ohradníku, což předchází úniku zvířete, který by mohl vézt k nehodě či poranění zvířete.

Do výběhu se koně vodí na vodítku, dodržují se zásady bezpečnosti.

Zvířata se uvazují jen z důvodu ošetření a to na dostatečně dlouhém vodítku, bezbolestně.

5.1.10 Krmení zvířat

Všechna zvířata jsou krmena senem, slámou a obilím vypěstovaném samotným statkářem.

Žádné z těchto jmenovaných krmiv není chemicky ošetřeno, ani brambory, kterými se přikrmují prasata.

Zvířata se krmí většinou dvakrát denně, dle potřeby samozřejmě i vícekrát. Jak již bylo zmíněno, v každém chovném zařízení se nachází napáječky s nepřetržitým přísunem čerstvé pitné vody. Každé zvíře dostává vitamínové preparáty s ohledem na jeho věk, využití a zátěž, rovněž má přístup ke kostce soli, kterou nejvíce využívají kozy.

Organizaci a management chovu na farmě můžeme přiřadit k ekologickému zemědělství.

Během pěstování plodin nejsou použita žádná minerální hnojiva, pesticidy či herbicidy, je zde zachována zdravá půda. Zvířata žijí způsobem, jenž jim je nejbližší, jsou krmena produkty z farmy. Je zde chován menší počet zvířat, který je farma schopna uživit. Spíše než na kvantitu produktů se farma zaměřuje na kvalitu, přesto však majitel mnohdy není nucen potravu pro zvířata kupovat jinde, jelikož mu jeho zdroje vystačí (výjimkou jsou přírodní škody). Zvířatům je poskytnut celoročně volný pohyb mimo stáje.

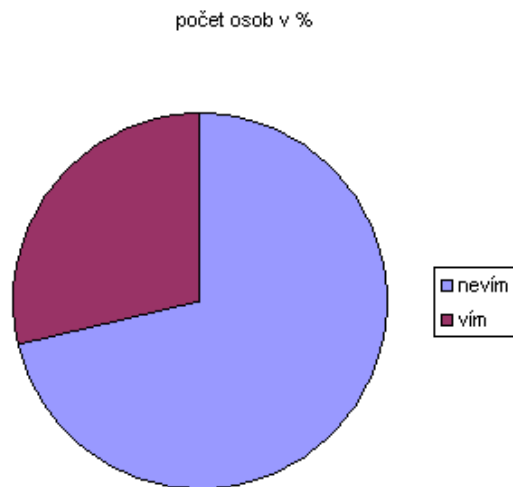
5.2 Výzkum zájmu společnosti o chov zvířat pro produkci masa

Cílem bylo odpovědět na tyto otázky:

Jak často si kupujete biopotraviny? Jaké maso nejčastěji kupujete? Prohlížíte si důkladně kupované maso? Zkoumáte původ masa? Zajím(a) jste se někdy o průběh smrti zvířete na jatkách? Zajím(a) jste se někdy o výrobu masa? Zajím(a) jste se někdy o životní podmínky nosnic v klecích? Víte co to znamená pojem welfare zvířat?

Velice překvapivý výsledek poskytla poslední otázka, která zněla, zdali dotyčný ví, co **znamená pojem welfare zvířat**. 71 % lidí tento pojem nezná a neslyšela o něm, ti kteří pojem znali, jsou většinou chovatelé zvířat, jeden z dotazovaných je rovněž studentem ČZU.

Graf č. 1

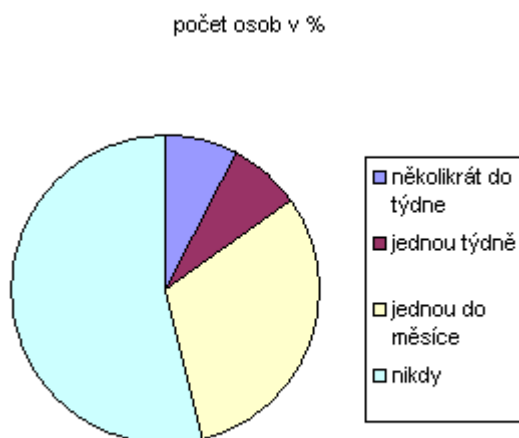

	nevím	vím
počet osob v %	71	29

zdroj: anketa

Na dotaz, **jak často si lidé kupují biopotraviny**, většina odpověděla, že nikdy. Jako nejčastější důvod uvedli nedůvěru, cenovou nedostupnost či nezájem o vyhledávání biopotravin.

Graf č. 2

Tabulka č. 4

	několikrát do týdne	jednou týdně	jednou do měsíce	nikdy
počet osob v %	7,69	7,69	30,7	53,8

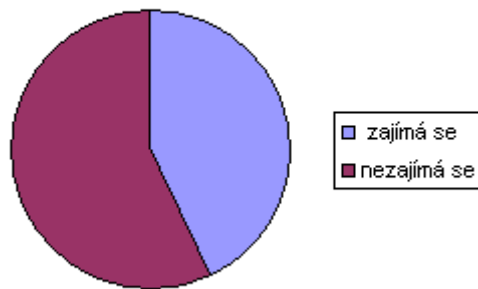
Zdroj: anketa

Na otázku, zdali se **lidé zajímají o život nosnice v klecích**, většina odpověděla záporně. Jako hlavní důvody uvedli, že je to nezajímá, či je to vůbec nenapadlo. Ostatní se zajímali o život nosnic buď ze zvědavosti, nebo se o okolnostech chovu chtěli víc dozvědět. Většina se však domnívá, že nosnost je ovlivněna jen potravou, nikoliv životem nosnice.

Zájem o život nosnic:

Graf č. 3

počet osob v %

Tabulka č. 5

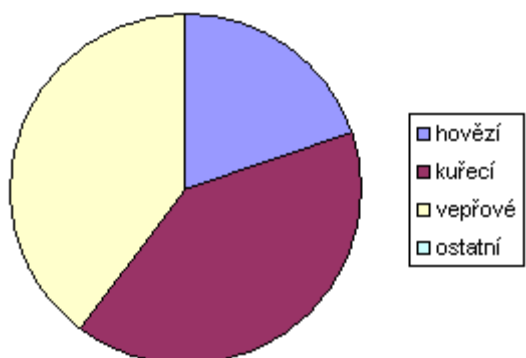
	zajímá se	nezajímá se
počet osob v %	42,9	57,1

Zdroj: anketa

Na dotaz, **jaké maso lidé nejčastěji nakupují**, nejvíce lidí odpovědělo že kuřecí, dále vepřové, hovězí a ostatních druhům masa nedává přednost nikdo. Kuřecí si nejvíce oblíbily ženy, jako důvody udávají snadné a rychlé zpracování a chutnost, hovězí a vepřové uvádějí spíše muži, jako nejhlavnější důvod uvádějí rovněž chutnost.

Graf č. 4

počet osob v %

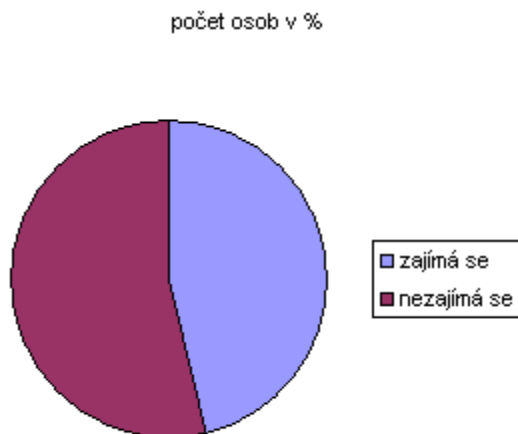
Tabulka č. 6

	hovězí	kuřecí	vepřové	ostatní
počet osob v %	20	40	40	0

Zdroj: anketa

Na dotaz, **zdali se lidé zajímají o průběh procesu na jatkách**, více lidí odpovědělo, že ne. Ti, co odpověděli ano, napsali, že je určité informace odradily studovat dál, že je proces krutý, ti, co odpověděli, že se nezajímali, jako hlavní důvod uvedli, že by možná poté odmítli jíst maso, anebo že zkrátka nemají vůbec chuť se o dané věci dozvědět, protože je krutá. Jen malé procento lidí odpovědělo, že je daná věc nezajímavá, že jsou zvědaví spíše na výsledek.

Graf č. 5

Tabulka č. 7

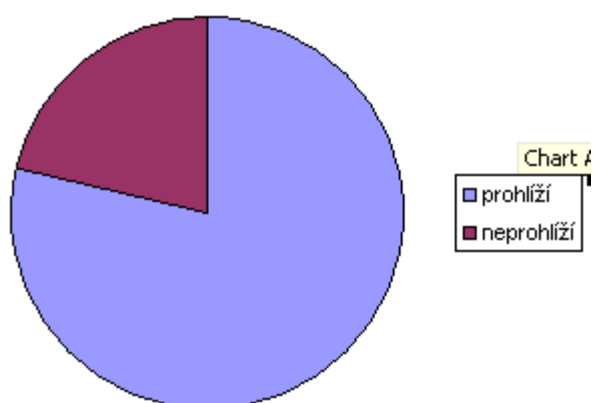
	zajímá se	nezajímá se
počet osob v %	46,15	53,84

Zdroj: anketa

Na dotaz, **zdali si lidé prohlížejí kupované maso**, valná většina odpověděla kladně.

Graf č. 6

počet osob v %

Tabulka č. 8

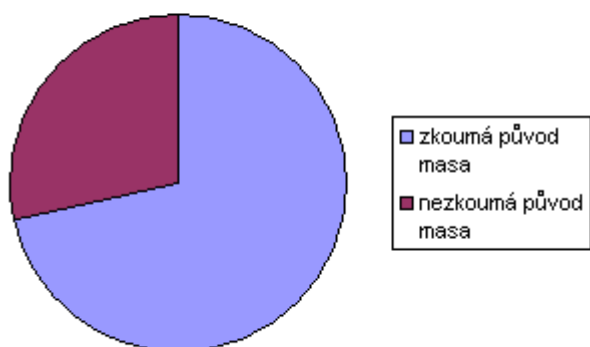
	prohlíží	neprohlíží
počet osob v %	11	3

Zdroj: anketa

Na dotaz, **zda lidé zkoumají původ masa**, valná většina odpověděla ano. Ti, co odpověděli ne, uvedli téměř všichni tentýž důvod - nechodí nakupovat. Byla to spíše mladší generace věkově cca 15 let. Lidé dávají přednost českým výrobcům, což je výsledek velice pozitivní.

Graf č. 7

počet osob v %

	zkoumá původ masa	nezkoumá původ masa
počet osob v %	71,4	28,6

Zdroj: anketa

Avšak na dotaz, **zdali se lidé zajímají o proces výroby masa**, jen málo lidí udalo, že ano. Jako důvod nezájmu uvádějí, že je to zkrátka nezajímá, či je to nenapadlo. Ti, co odpověděli kladně, se domnívají, že to patří k všeobecnému vzdělání.

Graf č. 8

	zajímá se o výrobu masa	nezajímá se o výrobu masa
počet osob v %	61,5	38,5

6. Závěr:

Ve své práci jsem se zabývala aplikací welfare hospodářských zvířat v našem a evropském právu.

Právní předpisy pojem welfare nedefinují, avšak práva na ochranu zvířat stejně tak pohodlný život zvířat jsou již důkladně popsána hned v několika zákonech. Nejvíce jej obsahuje zákon na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb., který se tímto případem dopodrobna zabývá. Překvapivé je, že se týráním zvířat zabývá i trestní zákoník, který za tyto činy stanovuje odnětí svobody, zákaz činnosti, či pokutu v rozumné výši. Otázkou bývá, nakolik je trestní zákon aplikován v praxi, či jak velká kontrola stavu zvířat v různých hospodářstvích probíhá. Vyhláška o minimálních standardech kvalitně určuje podmínky chovu jednotlivých druhů hospodářských zvířat, od krmení, ustájení až po odchov mladých jedinců. Důležitý a pečlivý je rovněž popis ustájení zvířat. O postupech při nemoci, nutnosti ošetření každého zvířete pojednává veterinární zákon, který každého chovatele spolu s ostatními zákony nutí do okamžitého řešení zdravotního problému zvířete. Veterinární zákon rovněž definuje povinnosti každého chovatele vůči zvířeti zdravému i nemocnému. Při pořízení zvířete se člověk automaticky stává chovatelem, tudíž se zavazuje zákon dodržovat bez výjimky. Případné usmrcení, utracení zvířete na jatkách popisuje jednak zákon na ochranu zvířat proti týrání velmi dopodrobna, ostatní zákony jej rovněž uvádějí i podmínky, za kterých musí k danému aktu dojít. Zákony platí nejen v chovu zájmovém, ale i hospodářském a i ve velkochovech.

Týrání zvířat je trestný čin, kterým se zabývají státní orgány, je to čin zákonem dopodrobna popsáný a vyhodnocený, v zákonech se problematika řeší, trestá.

Zákon o ekologickém zemědělství předpokládá funkčnost welfare, jinak pojem ekologické zemědělství ztrácí svůj význam. Dle výsledků mé ankety se pojem ekologické zemědělství stává více známý. Cena produktů a nižší znalost o postupu výroby tyto produkty však neřadí mezi často kupované a vyhledávané zákazníky. Cíl českého zemědělství je dle Zelené zprávy

ministerstva zemědělství rozšířit ekologické zemědělství na větší množství zemědělské půdy.

Teprve v průběhu zpracování se ukázal interdisciplinární charakter právní úpravy welfare (od vnitrostátních předpokladů, které také zabírají několik oborů – kupříkladu správní právo, zemědělské právo, právo životního prostředí, dokonce i trestní právo a přinašejí i nové chápání zvířete v občanském právu, jako citlivého tvora, který znamená více než věc)

i práva Evropské unie a celé řady mezinárodních úmluv.

Dle zjištění z mé případové studie welfare zvířatům velice prospívá i když tento způsob chovu je pracnější. Doufám, že i jiné farmy se těmito zákony zvířecích potřeb řídí tak jako mnou zkoumaná farma. Na každém zvířeti je již od prvního pohledu poznat, že žije kvalitní, jemu nejpřirozenější způsob života. Tento způsob se odráží i na kvalitě masa a nadprůměrných snáškách slepic.

. Při špatném managementu chovu jednotlivých druhů zvířat je mnohem větší pravděpodobnost výskytu nemocí, které jsou vleklé a špatně léčitelné, produkty ze zvířat se stávají tudíž nekvalitními. Při přirozeném chovu s možností pastvy zvířata získávají spoustu živin, vitamínů a minerálů, jsou odolnější vůči nemocem, špatným podmínkám, nepotřebují tak často léčiva a veterinární pomoc, nejsou tolik náchylná ke stresu.

Přestože je chov zvířat dodržující welfare zvířat více ekonomicky a pracovní náročný, měl by být jedním z hlavních cílů lidské společnosti a to nejen z důvodu velké spotřeby různých zvířecích produktů jako je kuřecí a vepřové maso a spotřeba vajec (v České republice velmi vysoká v porovnání s ostatními zeměmi světa).

Problémem přesto zůstává nevědomost lidí o fungování systému chovu jednotlivých zvířat, kvalitě masa, které kupují, v extrémním případě nezájem o živé tvory, kterými zvířata jsou. Mezi nejhlavnější problémy patří cenová nedostupnost výrobků vyrobených dle zásad welfare, neboť jak již bylo řečeno, tento chov je finančně náročnější nežli chov klasický.

Z průzkumu vyplývá, že málokdo tušil, co vůbec pojem welfare znamená, proto by mělo být cílem lidí šíření znalostí, toho, jak welfare funguje, proč dbát na jeho zásady a jaký je výsledek této činnosti.

Velkým problémem zůstává průběh procesu na jatkách, který je pro zvíře stresující, což má významný vliv na kvalitu masa. Proto by každého mělo zajímat, v jakých duševních podmínkách zvíře v momentu porážky, pakliže je právo zvířete, jako tvora, který cítí a strádá, málo pro důvod ochrany zvířat. Dle výsledku mého dotazníku se o tento proces lidé nezajímají už pouze z pohodlnosti, nechuti se zajímat o něco nepříjemného.

Z výsledného zpracování pak vyplývá, že použité metody byly dostačující a cíl práce byl za daných možností naplněn

Pokud oddělíme stádové zvíře od stáda, pro daného jedince je to stejné jako pro osamělého člověka, který tím zcela jistě více než trpí. Člověk využívá služeb zvířat již od nepaměti, vykořisťuje a odchycuje zvířata z jejich přirozených působišť pro svoje potřeby, zvíře je průvodcem člověka od pradávna, o čemž svědčí přítomnost koní při dávných bitvách, ochrana psů před predátory, pole orána tažnou silou dobytka, avšak místo lidského vděku za tuto službu, setkáváme se stále častěji s lhostejností vůči němým tvářím. Každý člověk by si měl uvědomit, že zvíře je tvor, který je náchylný ke stresu, cítí bolest a rovněž duševně strádá, jako člověk, jestliže se nedodrží přirozené podmínky, ve kterých zvíře v přírodě žije

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. časopis *Fauna*
2. časopis *Jezdectví*
3. Dušek a kol., *Chov koní*, Praha, Brázda 2007, ISBN 80-209-0352-6
4. Fantová M. a kol.: *Chov koz*, Praha, nakladatelství Brázda, 2010, ISBN 978-80-209-0377-8
5. Hajšlová, H., Schulzová, V.: *Porovnání produktů ekologického a konvenčního zemědělství*. Praha, VŠCHT, 2006, ISBN 80-7271-181-4
6. Jebavý a kol.: *Etika chovu zvířat*, Praha, ČZU, 2009 ISBN 978-80-213-2030-7
7. Kosař K., Hana Návarová, David Procházka: *Zásady welfare a nové standardy EU v chovu drůbeže*. Výzkumný ústav živočišné výroby Praha - Uhřetěves, 2004, ISBN 80-86454-46-0
8. Ledvinka Doc. Ing. Zdeněk CSc. Ing. Lukáš Zita Ph.D. Prof. Ing. Eva Tůmová CSc. *Vybrané kapitoly z chovu drůbeže*. Praha, ČZU, 2009, ISBN 978-80-213-1921-9
9. Losos B. a kol., *Ekologie živočichů*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1985, ISBN 14-174-85
10. Lorenz K., *Základy etologie*, Praha, Academia, 1993, ISBN 80-200-0477-7
11. Urban, J., Šarapatka, B. a kol.: *Ekologické zemědělství - Základy ekologického zemědělství, agroenvironmentální aspekty a pěstování rostlin*. Praha, MŽP, 2003, ISBN 80-7212-274-6.
12. Tuláček F: *Chov hrabavé drůbeže*, Praha, Brázda, 2002, ISBN 80-209-0309-7
13. Verhoef E.: *Slepice*, Praha, Rebo productions CZ, 2005, ISBN 80-7234-404-8
14. Zadina J. a kol.: *Chov králíků*, Praha, Brázda, 2009, ISBN 978-80-209-0369-3

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

<http://www.ochranazvirat.cz/275/53/cz/file/>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora:

Obor:

Forma studia:

Název práce:

Rok:

Celkový počet stran:

Počet titulů české literatury a pramenů:

Počet internetových zdrojů:

Vedoucí práce: